

ZİŞTOVİ VE YAŞ ANTLAŞMASI ARASINDA TUNA KIYISINDA BİR OSMANLI KENTİ: SİLİSTRE (1791-1793)*

*Hava SELÇUK***

ÖZET

Silistre Osmanlı Devleti'nin Tuna Nehri kıyısında bulunan önemli bir liman kenti idi. Bu nedenle özellikle nehir ticareti ve donanma savaşlarında önemli görevler üslenmekte idi. Ekonomik ve askerî açıdan stratejik bir konuma sahip olan Silistre coğrafi açıdan da Osmanlı-Rus ve Osmanlı-Avusturya savaşlarının ana güzergâhı üzerindeydi. Bu nedenle Silistre gerek İbrail, gerek İstanbul'un iâşe ihtiyacının karşılanmasında(zahire, peksimet, silah vs) önemli bir fonksiyona sahipti. Bu çalışmada kaynak olarak iki antlaşma arasında kadılar tarafından tutulan 50 Numaralı Şer'iyye Sicili (1791-1793) kullanılmıştır. 50 Numaralı Şer'iyye Sicili Zıştovi ve Yaş Antlaşması öncesi ve bu antlaşmalar sonrası Silistre'nin siyasi, sosyal, ekonomik ve askerî meselelerine ışık tutacak bilgiler ihtiva etmektedir. Şer'iyye Sicilleri, Osmanlı toplumunun siyasi, iktisadi, hukukî ve içtimai durumlarının ortaya çıkarılmasında önemli kaynaklardır. Bulgaristan Arşivi "Nationale Biblioteque" de bulunan 50 Numaralı Silistre Şer'iyye Sicili çalışmamızın ana kaynağını oluşturmaktadır. Söz konusu defterde miras davaları, aile, görevli tayinleri, gemi yapımı, elçilik, vergi (zahire, duhan, adat-ı ağnam) vb. konuların yer aldığı iktisadi, askerî ve içtimai olayları içeren iki yüz otuz üç belge bulunmaktadır. Askerî konulara ışık tutacak konulardaki ferman, emir, buyrulduklar şer'iyye sicillerine kayıt edilmiştir. Eşkıyalık, zahirenin gemilerle taşınması, ihtida (din değiştirme, tanassur ve Nemçe esirleri) konuları incelenmiştir. Silistre'nin 1791-1793 yıllarına ait sicil kayıtlarından hareketle bölgenin toplumsal hayatı ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Sosyal Yaşamı, Vergi, Silistre, Şer'iyye Sicili, Antlaşma

THE DANUBE COAST BETWEEN THE TREATY OF ZİŞTOVİ AND YAŞ AN OTTOMAN CITY: SILISTRA (1791 - 1793)

ABSTRACT

Silistra Otoman Empire was an important port city on the banks the Danube River. Therefore, especially in the river trade and battels were important tasks. The Province of Silistra had a strategical

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi Tarih Bölümü, El-mek: hselcuk@erciyes.edu.tr

importance by economical and military means. It was also on the route of Ottoman-Russian and Ottoman-Austria wars geographically. Silistra which is consulted both İbrail and rationing of İstanbul has an important function (cureal, hardtack, Weapons etc.). This study has been used as a source the book number 50 of Şeryiye registries((1791-1793). Before and after the book number 50 in these treaties treaties from Silistra political, social, economic, and military issues contains information . Ser'iyye Sicilleri, that's court records, is an important source in revealing the political, judicial and social conditions of Ottoman society. Ser'iyye Sicili Numbered 50 of Silistra, at Bulgarian archive "National Biblioteque", forms the backbone of this paper. The record book in question includes 233 documents covering (apostasy, Austrian Prisoners) such the economic and social events as heritage cases, family, appointment decisions of some officials, ship building, embassy, tax (cereal, duhan, adat-ı ağnam). Bandit, the grain ship with move conversion topics are explored. The imperial orders (ferman) and emir which all shed light on the military issues have been recorded in the ser'iye sicilleri. Based on the court records between 1791 and 1793 of Silistra, it will be mentioned about the social life of the town.

Key Words: Ottoman Social Life, Tax, Silistra, ser'iyye sicili, the Treaty .

Giriş

Şer'iyye Sicilleri Osmanlı Devleti'nin idarî, siyasî, askerî, hukukî, sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı hakkında önemli bilgiler içeren Kadıların tuttuğu zabıtlardan oluşan mahkeme defterleridir. Osmanlı Devleti'nin hâkim olduğu coğrafyada çok sayıda Şer'iyye sicili bulunmaktadır. Şer'iyye Sicilleri kullanılarak Balkan coğrafyasında yer alan Osmanlı şehirlerinin siyasi, sosyal, ekonomik yapısını ortaya koyan çalışmalar yapılmıştır¹. Bu çalışmada Bulgaristan'daki sicillerin bir kısmını oluşturan Bulgaristan Arşivi "Nationale Biblioteque"de bulunan Silistre'ye ait R.50 numarada kayıtlı 1206–1207(1791–1793) tarihli defter araştırmamızın kaynağını teşkil etmektedir. Defter 52,2x17 ebadındadır. Dönemin Silistre Kadısı es-Seyyid el-Hac Mehmed Emin'dir. Silistre'ye ait R.50 numarada 1206–1207(1791–1793), R.51 numarada 1288(1871–1872), R. 57 numarada 1289(1872), R. 55 numarada 1298–1305(1881–1887) ve R.56 numarada 1303–1305(1886–1888) tarihli beş adet defter bulunmaktadır.² R.50 Numaralı defterde 1791'den Ocak 1793 tarihleri arasında dönemi kapsayan belgeler bulunmaktadır. Bunun dışında Osmanlı Devleti'nin daha önce yaptığı ve geçerliliği devam eden bazı antlaşma metinlerinin özellikle ticari konularda çıkan anlaşmazlıklar üzerine tekrar kadılıklara gönderilerek defterlere kayıt edildiği görülmektedir. 1718 Pasarofça antlaşmasından 6 gün sonra imzalanan 20 maddelik Osmanlı-Nemçe ticari antlaşması ile ticari antlaşmanın ardından 1739 tarihli Belgard antlaşmasını 11. maddesine binaen imzalanan 8 maddeden oluşan 24 Şubat 1784 Nemçe Ticaret Antlaşması³

¹ Meryem Kaçan Erdoğan, "Rusçuk Şer'iyye Sicili'nin Tanıtımı ve Fihristi", *Osmanlı İdaresinde Bir Balkan Şehri Rusçuk*, Editör: Meral Bayrak (Ferlibaş), Yeditepe Yayınları, İstanbul 2011, s.443–476; Meryem Kaçan Erdoğan, "Tereke Kayıtlarına Göre XVIII. Yüzyılın Ortalarında Rusçuk'ta Sosyo-Ekonomik Hayat", *Osmanlı İdaresinde Bir Balkan Şehri Rusçuk*, Editör: Meral Bayrak(Ferlibaş), Yeditepe Yayınları, İstanbul 2011, s.303-344; Hava Selçuk, "Vidin'de Toplumsal Hayat: 13 Numaralı Şer'iyye Siciline Göre", *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), Haziran 2012, s.27-46.

² Yücel Özkaya, "Sofya'da Milli Kütüphane Natonale Biblioteque'deki Şer'iyye Sicilleri", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, XII/24, s.26.

³50 Numaralı SŞS, 105–108(varak–51–52-53-54), Belge: 125; s.108-109(varak-54), Belge:126; s.109-110(varak-54-55), Belge:127.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/ 5 Spring 2013

(Bakınız-ekler) bu deftere kayıt ettirilmiştir. Söz konusu defterde miras, davaları, aile, adli olaylar, görevli tayinleri, vergi (zahire, duhan, ağnam), elçilik, gemi yapımı vb. konuların yer aldığı iktisadî, içtimaî ve askeri olayları içeren 233 belge bulunmaktadır. Defter 99 varaktan ibaret olup toplam 199 sayfadan oluşmaktadır. Belge sayısı açısından zahire ile ilgili belgelerin çok bulunması Silistre'nin iâşe hususunda oynadığı rolden kaynaklanmaktadır. Silistre gerek İbrail, gerek İstanbul'un iâşe ihtiyacının karşılanmasında önemli bir fonksiyona sahipti. Tuna Havzasında yetiştirilen ve toplanan zahire ve Eflak Voyvodasının karşı Tuna kıyısı topraklarında temin ettiği zahireler Tuna Nehri yoluyla gemilerle savaş bölgesine veya başkent İstanbul'a gönderiliyordu.

1787 yılında Osmanlı Devleti'nin Kırım'ı ele geçirmek üzere Rusya'ya savaş ilan etmesiyle başlayan 1787-1791 ve 1792 tarihlerinde Avusturya ve Rusya ile savaşmak zorunda kaldı. Neticede Osmanlı Devleti bu savaşları kaybetmişti. 4 Ağustos 1791 de Avusturya ile Ziştovi Barış Antlaşmasını, 18 Ağustos 1791 tarihinde Rusya ile Kalas mütarekesi yapılmış ve ardından da 10 Ocak 1792'de Yaş Barış Antlaşması imzalamıştır⁴. 50 Numaralı defter bu antlaşmalar öncesi ve antlaşmalar sonrası Silistre şehrinde meydana gelen siyasi, sosyal, ekonomik, askeri meselelere ışık tutacak bilgiler ihtiva etmektedir.

50 Numaralı Silistre Şer'iyye sicilinde bulunan 233 belgenin % 24.03'ünü vergi, % 12.44'ünü tereke ve miras, % 9.87'sini zahire, % 9'unu görevli tayini(dini, askeri ve devlet görevlisi) oluşturmaktadır(Bakınız-Tablo-1)

Tablo-1. 50 Numaralı Silistre Şer'iyye Sicilindeki belgelerin konulara göre tasnifi⁵

Konu	Belge Numaraları	Adet Belge
Tereke ve miras	20, 25, 35, 67, 73, 75, 85, 87, 92, 106, 116, 122, 124, 132, 151, 154, 157, 173, 191, 192, 195, 197, 199, 200, 201, 203, 204, 208, 225	29
Eşkıyalık	11, 14, 15, 16, 26, 27, 28, 32, 66, 88, 89, 99, 202	13
Boşanma	95, 96, 97, 98	4
Yaralama ve ölüm	227, 230, 231	3
İhtida	1, 72, 139	3
Kefil	7	1
Emanet	228	1
Cülus	196	1
zahire	29, 33, 48, 58, 59, 63, 82, 84, 90, 102, 103, 111, 112, 133, 174, 198, 207, 217, 218, 219, 220, 221, 222	23
gemi inşası	31, 46, 47, 65, 74, 87, 159	7
Değirmen	30, 61, 216	3
ambar inşası	41, 121, 187	3
Narh	130, 158	2
elçilik	126, 127, 210, 211, 212, 213, 214	7
Vakıf	180	1
dini görevli tayini	110, 137, 160, 161, 162, 163, 165	7
Asker firar, sevkıyat, askeri birlikler	39, 50, 55, 56, 57, 62, 71, 86, 100	8
Mühimmat	24, 34, 44, 49, 105	5

⁴ Rifat Uçarol, "Küçük Kaynarca Antlaşması'ndan 1839'a kadar Osmanlı İmparatorluğu", *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, C.XI, İstanbul 1989, C.XI, s.239-245.

⁵ Bazı belgeler aynı anda 2 konuyu içerebilmektedir.

Antlaşma	125, 126, 138, 140, 149, 150, 233,	7
Liva-i Şerif	22, 36, 37, 38, 45	5
Gasb	70	1
Vergi	2, 12, 13, 17, 18, 40, 51, 52, 53, 54, 68, 60, 64, 69,78, 79, 80, 81, 83, 86, 109, 114, 118, 120, 136, 142, 143, 145, 146, 147, 148, 153, 164, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 175, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 189, 190, 194, 206, 223, 224, 226, 229,232	56
Dini görevli tayini ve vakıf	4, 8, 10, 76	4
İdari ve Askeri görevli tayini	9, 19, 42, 93, 107, 117, 128, 129, 134, 176, 188, 193, 205 209	14
Gümrük	21, 64, 115, 108, 118, 119,	6
Kale tamiri	215	1
Cuma ve bayram namazı için izin	5	1
Azl	135	1
İskan	91, 123,	2
Para teslimi	3, 23, 43, 104, 155	5
Adalet fermanı	141, 156	2
Tecdit-i berat	6	1
Maaş bağlanması	113	1
Menzil	152	1
Diğer	77, 131, 177, 178, 179, 101	4

A. SİLİSTRE’NİN İDARİ YAPISI

Defterin ilk sayfasında Ekim 1791 tarihinde Silistre Kadısının Mevlana el-Hac Mehmed Emin Efendi olduğu kayıt edilmiştir⁶. Silistre kadılığına tayin edilen kişinin 1205 senesi Zilhiccesinin guresinden (1 Ağustos 1791) itibaren *kazanın umur-ı kısmet-i askeriyesini görmesine dair* Rumeli Kazaskerinin buyrultusu da kayıt edilmiştir⁷.

Silistre Eyaleti vezirlere tevcih edilmiştir. Vezirler görev yerlerine gelinceye kadar veya vezirlerin bulunmadığı zamanlarda onların yerine işleri yürütmek amacıyla mütesellimler tayin edilmekte idi⁸. 1791’den 1792 Haziran ayına kadar Silistre’de mütesellimlik görevini Battal Mustafa Ağa yürütmüştür. Özellikle zahirelerin satın alınıp nakledilmesi husunda kendisine önemli görev ve sorumluluklar yüklenmiştir. Eflak Voyvadisı Mihail tarafından Eflâk’tan satın alınan zahirenin gemilerle ilgili yerle teslimi onun görevleri arasında idi ((Bakınız-Tablo-6-7-8). 7 Haziran 1792 tarihinde vezir Hasan Paşa’ya Silistre tevcih edilmiştir. Hasan Paşa tarafından kendisi oraya varıncaya kadar görevinin yürütülmesi için Silistre ayanı Koca-Adem-zâde İsmail Ağa mütesellim olarak tayin edilmiştir. 25 Haziran 1792 tarihli belge ise Vezir Arslan Mehmed Paşa’nın İçel Sancağı mutasarrıfı iken bu görevden alınarak Silistre Eyaletine kalesini korumak şartıyla tevcih edildiği ve kanun üzere mütesellim olarak Silistre sakinlerinden el-Hac İsmail

⁶ 50 Numaralı ŞŞS, s.3(varak-2), Belge:8.

⁷ 50 Numaralı ŞŞS, s.1(varak 1), Belge:10.

⁸ Mütesellim: Eskiden kendisine büyük idarî mansıplar tevcih olunanların o makamı kendi namlarına teslim almağa ve kendileri gelinceye kadar idare etmeğe memur ettikleri kimselere bu isim verilirdi.(Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, Paradigma Yayınları, İstanbul 2011, s.507.

Ağa'nın atandığı kayıt edilmiştir. Mütesellimlik buyrultusunun Kürt-zâde Mustafa Ağa ile beraber gönderildiği belgede ifade edilmiştir⁹.

Rusya ve Avusturya ile yapılan savaşın ardından Avusturya ile Ziştovi Anlaşması imzalanmıştır. Rusya Devleti (Moskoflu) ile Osmanlı Devleti (Devlet-i Aliye) arasında sulh mütarekenamesi imzalanmış olmasına rağmen henüz bir anlaşmaya varılamadığı için bu barış anlaşmasının olmama ihtimali düşünülerek kesin olarak baharda harp varmış gibi hazırlanılması istenmektedir. Silistre kasabası şimdiki hale göre Tuna Donanması, mühimmat ve zahirenin toplandığı bir karargâh olarak tertip edilecektir. Zira mevki itibarıyla bu işe uygun bir yerdedir. Bu işlerin düzgün bir şekilde yürütülmesi için Umur-ı Mühime Nazırı olarak atanması uygun görülmüştür. Tevfik Ahmed Efendi bu memuriyet atanmıştır (26 Kasım 1791)¹⁰.

Kasım 1791 tarihinde Silistre yeniçeri zabiti ve serdarı olarak Şevket-zade Haseki Osman Ağa¹¹, 27 Mayıs 1792 tarihinde Arab-zade Süleyman Ağa¹² ve 14 Ocak 1793'de Altmış iki cemaatin Haseki Abdi Ağa serdarlığı tayin edilmişlerdir.¹³

Silistre Müftisi Müfti-zade Es-Seyyid Nafi Efendi görevini 21 Temmuz 1792'de tekrar atanmıştır.¹⁴

1.Silistre Mahalleleri

50 Nolu Silistre şer'iyye sicilinde ismi geçen 21 mahalle şu şekildedir:

Mahalle-i Zülfikar, Mahalle-i Mir-Ahur, Mahalle-i Seyyid Fakih, Mahalle-i Kara Yazıcı, Mahalle-i Çayır, Mahalle-i Topçu, Mahalle-i Hayreddin, Mahalle-i Tozkoparan, Mahalle-i Espenşah, Mahalle-i Burhan Ağa, Mahalle-i Hisarönü, Mahalle-i Rüstem Çelebi, Mahalle-i Seyyid Fakih, Mahalle-i Cami-i Atik, Mahalle-i Hasan Beğ, Mahalle-i Türbe, Mahalle-i Cedid, Mahalle-i İskele, Mahalle-i Şeyh Nasuh, Mahalle-i Yahud, Mahallat-ı Varoş¹⁵.

2.Silistre Köyleri

Silistre'ye bağlı mukataa, vakıf ve nahiyelere tabi toplam 85 köy bulunmaktadır. Fenarüstü 'e ait 34 köy, Şarvi muktasına ait 9, Abdusselam Vakfına ait 14, Pir Paşa kuraları 9, Yalı kuraları 19 köy bulunmaktadır. Bu köylerin isimleri ve bağlı oldukları nahiyeler şu şekildedir:

a.Fenarüstü

Hızır Aşık Karyesi, Berceme Karyesi, Topçu Karyesi, Ali Fakiler Karyesi, Davudlar Karyesi, Receb Karyesi, Kurd Pınarı Karyesi, Abdullah Kebir Karyesi, Düşbudak Karyesi, Kavurga Karyesi, Koyunlu Karyesi, Koçmar Karyesi, Kuyucak (Kuyucuk) Karyesi, Esirce Karyesi, Mırzık Karyesi, Fırladan Karyesi, Çelebi Tekkesi Karyesi, Bayram Pınarı Karyesi, Yakup Fakih Karyesi, Sarı Küçük Karyesi, Kilisacık Karyesi, Dalı oğlu, Karaca Evhad, Soyaklı Karyesi, Arabacı Karyesi, Ramazan Pınarı Karyesi, (...) oğulları Karyesi, Sarı Nebi Karyesi, Karapelid Karyesi, Küçük Ak Pınar Karyesi, Koca Oğulları Karyesi, Arık Etmece(?), Kara Ağa Karyesi, Kara Abdiler Karyesi.

⁹ 50 Numaralı ŞŞS, s.191(varak: 95), Belge:223; 1(varak 1), Belge:9; s.7-8(varak 4-5), Belge:13; s.112(varak-56), Belge:131; s.111(varak-55), Belge:128; s.191(varak: 95), Belge:223.

¹⁰ 50 Numaralı ŞŞS, s.27(varak-15), Belge:42

¹¹ 50 Numaralı ŞŞS, s.13(varak-7), Belge:19.

¹² 50 Numaralı ŞŞS, s.88(varak-45), Belge:107.

¹³ 50 Numaralı ŞŞS, s.176(varak-86), Belge:209.

¹⁴ 50 Numaralı ŞŞS, 115(varak-57), Belge:137.

¹⁵ 50 Numaralı ŞŞS, s.129 (varak -63), Belge:152.

b.Şarvî Mukataası

Mahmuzlu Karyesi, Yusufhanlar Karyesi, Saltıklar Karyesi, Usulşah Karyesi, Çeharyekçi Karyesi, İskederoğlu Karyesi, Çoban Nasuh Karyesi, Hasan Fakih Karyesi, Turgutlar Karyesi.

c.Abdusselam Vakfı

Akkadınlar Karyesi, Karalar Karyesi, Karakoç Karyesi, Sungurlar Karyesi, Karye-i Çuna(?), Karye-i Orman, Karye-i Söğütçük, Karye-i Baylar, Karye-i Bahar, Karye-i Kuyucak, Karye-i Tokmak, Cedid Ak Kadınlar Karyesi, (...) Karyesi, Harmanlık Karyesi.

d.Pir Paşa Kuraları

Fındıklı Karyesi, Oluklu Karyesi, (...) Karyesi, Kızılcıklı Karyesi, Paşa Bali Karyesi, Akpınar Karyesi, Soğıcak Karyesi, Şahinler Karyesi, Eflator Karyesi, (...)

Yalı Kuraları

Abdurrahman Aşıklar Karyesi, Kara İsa Karyesi, Küçük Karyesi, Kayçına (?) Karyesi, Bayuk Karyesi, Doğrılar Karyesi, Çiller Karyesi, Aytemur Karyesi, Tatar (?) Karyesi, Vetrene Karyesi, Gazi Emir Karyesi, Seyyid Ali Halife Karyesi, Kara Yağmurlar Karyesi, Duraklar Karyesi, Mahalle-i Mehmed, Mahalle-i Hasan, Mahalle-i Rüstem Fakih, Mahalle-i Pirüli, Kaluvitre(?)¹⁶.

B.SİLİSTRE’NİN SOSYO-EKONOMİK YAPISI

1.Tereke Kayıtları

50 Numaralı defterde toplam 27 adet tereke kaydı bulunmaktadır. Tüm belgeler göz önüne alındığında tereke kayıtları belgelerin % 11.58’ini oluşturmaktadır. Bunların 22’si erkeklere, 5’si kadınlara aittir (bakınız-Tablo: 5). Bu tereke kayıtlarından 3’ü Silistre’de misafir iken vefat eden kişilere aittir. Bu kişiler aslen Anadolu’nun Gümüşhane kasabasından olan ve Silistre’deki Taşhan’da misafir iken vefat eden Mustafa adlı kişi ile aslen Vidin ahalisinden olup Silistre’de Paşa Sarayı kurbundaki cami medresede misafir iken vefat eden Nalband Ali ve aslen İstanbul’da Tophane ahalisinden olup Silistre’de Taşhan’da iken vefat eden İbrahim’e aittir¹⁷.

a.Aile

Silistre’de ailelerin genellikle tek eşli ve az çocuklu bir yapıda olduğu tereke kayıtlarından tespit edilmektedir. 27 tereke sahibinden sadece birisinin iki eşli olduğu, çocuk sayısının maddi güce bağlı olarak değiştiği görülmektedir. İdari göreve sahip olan veya mal-mülkü çok olanların daha çok çocuk sahibi olduğu tespit edilmektedir. Bu dönemde aile başına ortalama çocuk sayısı 2,3’dür (kayıtlarda vefat eden kişilerin aileleri hakkında bilgi olmadığı için sadece çocuk sahipleri değerlendirilmiştir). 27 tereke kaydından dokuz kişinin hiç çocuğu olmadığı tespit edilmiştir. Kayıtlarda yedi ailenin ikişer, 3 ailenin üçer, 2 ailenin dörder, 1 ailenin 7 çocuğu bulunmaktadır. Ailelerin sahip oldukları çocukların cinsiyeti açısından bakıldığında kız çocuklarının oranı % 48,8, erkek çocuklarının oranı % 51,1’dir. Ailelerin çoğunlukla kız çocuklarına Ayşe, Fatma, Ümmügülsüm, erkek çocuklarına ise Mehmed, Hasan, İbrahim isimlerini koymuşlardır (Bakını-Tablo- 5).

Ailelerin yaşadığı mekânın fiziksel özellikleri hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Tereke kayıtlarında erkeklerin nikâh sebebiyle kadına verdikleri mehr-i müeccel adı verilen paranın ne kadar olduğu tespit edilebilmektedir. Sekiz tereke kaydında bulunan mehr-i müeccel miktarı 800

¹⁶ 50 Numaralı SŞS, varak 61-62, Belge: 124-126

¹⁷ 50 Numaralı SŞS, varak 7, Belge: 13-14, 38, varak 78-79, Belge: 192, s.161-162.

ile 10.000 para arasındadır. Evlenirken 800 paralık Mehr-i müeccel bedeli alan kadın eşinin ikinci eşidir. Diğer eşine 1200 para mehr-i müeccel vermiştir. En yüksek mehr-i müeccel ödeyen kişi Tozkoparan Mahallesinden ser-Turnavi Ahmed Ağa b. Mehmed Ağa zevcesine verilen 10.000 paradır (Bakınız-Tablo: 5).

Silistre’de gündelik hayatta kıyafetler çeşitli renk ve türdeki kumaşlardan imal edilmiştir. En yaygın kumaş çukadır. Bunun yanı sıra bez, bürümcek, kadife gibi kumaşlardan kıyafetler bulunmaktadır. Çakşır ve şalvar erkekler tarafından kullanılırken, dışarıda kürk, biniş, ferace ve yağmurluk kullanmışlardır. Giydikleri kürkler sincap ve koyun derisinden yapılmıştır. Başlık olarak fes, kavuk ve destar kullanılmıştır. Kadınların yağlık ve yemeni olarak adlandırılan örtüleri kullandıkları görülmektedir (Bakınız-Tablo-5).

b.Kitaplar

Tereke kayıtlarında 12 adet kitap kayıt edilmiştir. Kitapların büyük çoğunluğu “Mushaf-ı şerif” ve “ Enam-ı Şerif”tir. Tereke sahiplerine ait kitap ve fiyatları şu şekildedir:

Şeyh Nasuh Mahallesinden Hafız Salih Efendi’nin zevcesi Emine Hatun’un 800 paralık Mushaf-ı şerif, Hasan Beğ Mahallesinden Rukiye bint-i Osman’ın 222 paralık Mushaf-ı şerif ile ismi belirtilmeyen 1 ciltlik 20 para değerinde kitap, Mir-Ahur Mahallesinde vefat eden Said b. El-Hac Ali Ağa’nın 245 para değerinde Mushaf-ı Şerif ile 425 para değerinde Kitab-ı siret-i Nebi, 160 para değerinde ismi belirtilmeyen bir ciltlik kitabı vardır. Burhan Ağa Mahallesinden İbrahim Ağa ibn-i el-Hac Mustafa’nın 400 para değerinde Mushaf-ı şerifi, Zülfikar Mahallesinde Osman Alemdar b. Ali’nin 100 para kıymetinde Mushaf-ı şerif ve 40 para kıymetinde Enam-ı Şerif, Tebe Mahallesinden İbiş Alemdar b. Ai’nin 60 para kıymetinde Enam-ı Şerifi, Hasan Beğ Mahallesinden Tabak Ali b. Hasan’ın 12 para kıymetinde Enam-ı şerif’i, yine Hasan Beğ Mahallesinden Abdi Ağa b. El-Hac Mehmed’in adı belirtilmeyen 194 para kıymetinde kitabı bulunmaktadır.

c.Silahlar

Silah sahibi on iki tereke sahibinin hepsi erkektir. En fazla silah sahibi olan kişi Mir-ahur Mahallesinden Said b. El-Hac Ali Ağa’nın çoğunluğu kılıç ve piştov olmak üzere yedi silahı bulunmaktadır. Filinta tüfenk, simli piştov, şeşhane, kesici aletler ise demir kılıç, hançer, bıçak’tır. Tereke kayıtları içerisinde kadınlara ait her hangi bir silah kayıt edilmemiştir (Bakınız-Tablo: 5).

d.Boşanma

50 Nolu Silistreye ait defterde boşanma ile alakalı bir aileye ait boşanma sürecini ihtiva eden belgeler bulunmaktadır. Seyyid Osman Ağa, eşi Zübeyde Hanım tarafından kendisinin hayatına kast ettiği ve küfür ettiği yönünde suçlaması ile Silistre mahkemesinde kadı huzuruna çıkarılmıştır. Zübeyde Hatun eşinin birkaç defa elinde bıçakla üzerine saldırdığını ve akabinde kendisine küfrettiğini vekili vasıtasıyla mahkemeye bildirmiştir. Osman Ağa’ya bu durum sorulduğunda inkar etmiştir. Fakat olayın geçtiği mahalde bulunan Hüseyin Abdullah, Emine Hatun ve Hatice Hatun Osman Ağa’nın eşine küfrettiğini ve bıçakla canına kast ettiğine şahitlik etmişlerdir. Osman Ağa eşine küfrettiği için hem nikahını hem de imanını tazelemesi gerekmektedir. Bu konu ile ilgili fetvada şu şekildedir: *Zeyd zevcesi Hindin cima lafzıyla din ve imanına şetm eylese Zeyd’e ne lazım olur?-el-cevap: Tecdidi- iman ve tecdidi-i nikah lazım olur. Bu surette Hind razı olmazsa beyinlerinde tefrik olurmu?, el-cevap: Olur.* Bu fetva üzerine Zübeyde Hatun tekrar nikâhı kabul etmeyerek eşinden boşanmıştır (5 Mart 1792)¹⁸.

¹⁸ 50 Numaralı SŞS, s.78, (varak 39).

3.Narh

Narh, bir mal veya hizmet için, ilgili resmi makamların tespit ettiği fiyattır. Osmanlı idaresinde her türlü mal ve hizmet narha tabi idi. Narhın belirlenmesi ise Kadı'nın belli başlı görevlerindendi¹⁹. 1792 yılında Silistre Eyaleti uhdesinde bulunan vezir Arslan Paşa, Silistre kadısı ve Pazarbaşı tarafından esnafa verilen narh şu şekildedir:

Silistre Kadı ve faziletli Efendi ve zabitan ve bazarbaşı inha olunur ki (Devletli Arslan Paşa hazretleriyle esnafa verilen narh 11 Safer 1207(28 Eylül 1792).

Nan-ı aziz=2, revgan-ı çerviş=20, asel=14, pirinç=14, mum=20, yağ sabunu=1, Zeytin yağı=33, leblebi=16, siyah üzüm=12, rezakı üzüm=16, fındık=12, hamur...=8, zeytin=12, sirke=8, nohud=8, fasulye=2, et sucuğı=8, lahm-ı ganem=10, lahm-ı bakar=6, simit/dirhem 100=1²⁰.

İş bu kasab esnafından verilen narh

Lahm-ı ganem=10 para, lahm-bakar: 6 para, ganem-i ciğer=6 para, Cümle marifetiyle kasaban esnafına mezkur üzere narh verildi selh ZA 1206²¹.

2.İhtida

İhtida (din değiştirme) hadisesi Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslimlerin yaşadığı her coğrafyada meydana gelen sosyal bir hadisesidir. Zamana ve mekâna göre ihtida hareketlerinde farklılık göze çarpmaktadır. İhtida eden kişilerin eski isimleri, köy veya mahalleleri, Müslüman olunca aldığı yeni isim, din değiştirdiği tarih ve bu hadiseye tanıklık eden şahitler Şer'iyye Sicillerine kayıtları edilmekte idi. Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyılın sonlarında Silistre'de meydana gelen ihtida hadiselerinin farklı bir özelliği de bulunmaktadır. Silistreliler Gayrimüslimler arasından değil de sınır olduğu ve savaş yaptığı Nemçe halkından (Avusturya), Osmanlı Devletine esir düşen kişiler arasında kendi dinlerini terk edip İslamı hak din olarak kabul eden kişiler bulunmaktadır. Mesela 18 Temmuz 1792 tarihinde Silistre'de Hüseyin Beğ Mahallesinde yaşayan Çalık Mehmed Ağa'nın elinde bulunan Nemçe esirlerinden olan çocuk İslam dinini kabul etmiş ve Selim ismini almıştır²².

Ziştovi Antlaşmasının 7. maddesi Esirleri mübadelesine dairdir maddesi şu şekildedir: "Gerek askerî, gerek sivil, iki tarafın asker ve tebaasından, iki tarafta tek bir esir kalmayacaktır. Yalnız iki taraftan dinlerini tebdil edenler iade edilmeyeceklerdir"²³. Dolayısıyla her iki taraftan din değiştirenler mübadele dışı bırakılmışlardır.

İsmal dinini kendi rızalarıyla kabul eden Avusturya ve Rusyalı kişilerin eğer her hangi bir kişinin mülkiyetinde değil iseler toplanarak Osmanlı ordusunda istihdam edilmeleri istenmiştir. Aralık 1791 tarihinde kadınlara gönderilen emirde Avusturya (Nemçeli) ve Ruslardan (Moskofludan) savaş sırasında kendi rızalarıyla firar edip Tuna'nın beri tarafına gelip, yine kedi rızalarıyla İslamı kabul etmiş (Silistre, Silistre yalıları, Rusçuk'tan Vidin'e kadar bölgede) ve sahipleri bulunmayan kişiler(her hangi bir kişinin mülkiyetinde olmayan) mübaşir vasıtasıyla toplatılıp orduya dahil edilip orduda istihdam edilmeleri emredilmiştir.²⁴.

¹⁹ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.II, s.656.

²⁰ 50 Numaralı ŞŞS, s.133(varak-65), Belge:158.

²¹ 50 Numaralı ŞŞS, s.111(varak-55), Belge:130.

²² 50 Numaralı ŞŞS, s.1.

²³ Mahmut Esat Bozkurt, *Devletlerarası Hak "Hukuku Düvel"*, Ankara 1940, s.82

<http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/791.pdf> 27.06.2013.

²⁴ 50 Numaralı ŞŞS, s.58(varak-29), Belge:72.

Mart 1792 tarihli belgede Osmanlı Devleti'nin tebaasının ellerinde olan Nemçe esirlerinden kendi rızalarıyla İslam dinini kabul etmeyen Nasraniyette ısrar eden kadın ve erkek esirlerin Nemçe tarafına teslim edileceği belirtilerek, Osmanlı topraklarında bulunan kendi rızalarıyla İslamı kabul edenler dışında kalan Nemçe esirlerinin Nemçeli tarafına(Avusturyaya) teslim edilmesi ahitnamenin bir gereği olduğu ifade edilmiştir. Elinde Nemçe esiri bulunan kişiler mahkemeye gelerek kendilerine verilecek 100'er kuruş karşılığı esirleri devlete teslim edeceklerdir. Bunun için Arnavutluk, Bosna, Sırb ve Rumeli havalisine görevlendirilecek bir mübaşir vasıtasıyla bu esirler toplanarak Nemçe'ye teslim edilecektir.²⁵

Rusya ile Osmanlı arasında imzalanan antlaşmada orada tanassur eden Müslümanların Rusya'ya, Osmanlı'da da Müslüman olan Rusların Osmanlı'ya teslim edilmesi gerektiği ifade edilmiştir ve 100 kuruş semenlerinin iadesi ve bundan sonra da meydana gelen olaylarda da bu şekilde davranılması ifade edilmektedir. Avusturya'ya esir düşüp orada tanassur ettirilmiş ve asker yazılan Bosnalı İbrahim Beşe adlı bir yeniçerinin rızası olmaksızın tanassur ettirilmesine binaen serbest bırakılması hakkında sefaretle Nemçe'ye gönderilen Ebubekir Ratip Efendi'den Avusturya hükümetine takrir yazılmıştır 9 Temmuz 1792²⁶.

C.SİLİSTRE'NİN STRATEJİK ÖNEMİ VE ASKERİ SEVKİYATA KATKISI

Tuna Nehri üzerinde gemi inşa edilen yerler arasında, başta Rusçuk olmak üzere Vidin, Niğbolu ve Silistre önemli bir yer tutuyordu. Tuna'da hareket eden gemiler, kalyata, fırkate, şayka, üstü açık, aktarma, şalope, çamlıca, kancabaş, çete kayığı ve işkampoye türünden idi. Tuna'nın Osmanlı denizciliği için önemi biraz da bu bölgenin ticari ehemmiyetinden kaynaklanıyordu. Genelde Osmanlı deniz taşımacılığına esas olan çeşitli maddeler içinde hububatın önemli yeri vardı ve ve hububat temin edilen yerler arasında Tuna Havzası ve Batı Karadeniz kıyılarının hinterlandı önemli bir yer tutuyordu. İhtiyaç olan maddelerin İstanbul'a taşınması ise, deniz yoluyla oluyordu. Karadeniz'den özellikle Tuna ve havalisindeki iskelelerden Unkapı'na zahire taşımak için devletle sözleşmeli çalışan Kapan tüccarlarının yanı sıra serbest tüccarlarda çalışıyordu²⁷.

1.Zahirenin Ambar Edilmesi ve Nakli

a.Zahirenin Muhafazasında Silistre

Savaş zamanında ordunun ihtiyacı olan zahire ve mühimmatta nehir yolu ile sağlanıyordu. Özellikle Rusya ve Avusturya ile olan savaşlarda Silistre Limanı ayrı bir önem taşıyordu. Eflak bölgesinden satın alma yoluyla temin edilen zahireler Silistre limanından gemilerle daha ileri noktalara taşınyordu. Osmanlı Devleti, Tuna sahili boyundaki Vidin, Silistre, Rusçuk gibi kalelere tedbir maksadıyla büyük miktarda zahire depolamıştı. Askerin ihtiyacı olan zahire özellikle Eflak Voyvodası Mihail'in girişimleri ile Eflak taraflarında satın alınmak sureti ile temin edilmiştir. Ambarlara depolanan buğday, arpa, un, peksimet gibi ürünlerin bozulmaması için önem gösteriliyordu. Silistre ve o bölgenin Umur-ı Mühime Nazırı olan tayin edilen Ahmed Tevfik ve Silistre Mubayaacısı Battal Mustafa'ya ambar inşası hususunda ferman gönderilmiştir. Tuna Nehri'nin taşma ihtimali söz konusu olduğu için Tuna kenarında bulunan dükkân ve mahzenlerde bulunan miri zahireye zarar gelmemesi için tedbir alınması uygun görülmüştür. Buna göre masrafı devlet tarafından karşılanmak üzere 100.000 kile zahireyi muhafaza edebilecek büyüklükte bir ambar inşası kararlaştırılmıştır (6 Aralık 1791)²⁸.

²⁵ 50 Numaralı ŞŞS, s.118-119(varak-58-59), Belge:139.

²⁶ Halide Aslan, "Tanzimat Döneminde Dinî Değişim Halleri: İhtida-Gizli Din-Tanassur ve Osmanlı", *Toplum Bilimleri* • Temmuz 2012 • 6 (12), s.77.

²⁷ İdris Bostan, "Tuna Nehri ve Batı Karadeniz'deki Osmanlı Tersaneleri ve Bulgaristan'dan Sağlanan Mühimmat", *Balkanlarda İslam Medeniyeti Milletlerarası Sempozyumu Tebliğler, Sofya 21-23 Nisan 2000*, İstanbul 2002, s. 263-264.

²⁸ 50 Numaralı ŞŞS, s.26(varak-14), Belge:41.

Ambar için Silistre'ye tabi kazalardan kesilecek ağaçlar için şu bilgiler verilmiştir: *Dobruca nahiyesinden tevzi ve taksim olunan kavraklar: kavrak-ı kebir: 300, beher tuli: 4,5 zira kavrak-ı sagir:230, beher tuli: 3,5 zira; ceman: 530 karvak sagir ve kebir. 15 Cemaziyelevvel 1206(10 Ocak 1791). Dobruca nahiyesinden kat olunacak kiris: 500, araba:130, beher araba: 40, Fenariüstü kuralarından kat olunacak mertek: 2560, araba: 80, beher araba: 32'şer adet vaz. 40 araba, Piri Paşa Vakfı kuralarından kat oluncak söğüt: 1920, araba: 80, beher araba 24'er adet vaz olunacak 40, Şarvi ve Yalı Kuraları çibık, araba: 200, beher araba:40, 14 Rebiyülahir 1206(8 Şubat 1792), Piri Paşa kuralarından kiris: 50, babalık kiris: 40, ceman: 90, Şarvi kuraları:, Puştuvanlık:90, Yalı Kuraları:, Puştuvanlık:9029.*

Ambar yapılması için gönderilen fermanın ardından gelen diğer fermanla ambar inşası için gerekli kerestenin teminin hususu konu edilmiştir. Eflak Voyvodası Mihail tarafından Dersaadete gönderilen yazıda Silistre ve Rusçuk taraflarında inşası ferman olunan ambarlar için lazım olan kerestenin daha önce köprü yapımı için tedarik edilen keresteler içinden temin edilebileceği belirtilmiştir. Mevcut kerestelere deftere kayıt ettirilerek senet karşılığı bu iş için kullanılabilecek durumda olanların getirilmesi emredilmiştir 15 Ocak 1792³⁰.

Neticede Şubat 1792'de itibaren istenen ambar yapılmıştır. Fakat boş duran ambarla ilgili olarak gündeme ambarın yanlış kullanımı hususu gelmiştir. 18 Haziran 1792 tarihinde Umur-ı Mühime Nazırı Ahmed Tefvik vasıtasıyla Silistre'de inşa edilen zahire ambarı boş olması sebebiyle buraya vüzera, hükkam ve zabitan tarafından hayvan ve bazı eşyalar konularak burasını harap olmasına sebep olduğu belirtilmiştir. Silistre kadısı ve mubayaacısı Battal Mustafa Ağa'ya gönderilen yazıda zikredilen ambar muhafaza edilerek eğer buraya bir zarar erişecek olursa sorumlusunun kendileri olacağı ifade edilmiştir³¹.

b.Zahire Naklinde Silistre

XVIII. yüzyılın sonlarına Tuna Nehrinde üzerinde iskele olan Silistre iskelesi özellikle ileri karakollarda yapılan savaşlarında önemli bir nokta idi. Osmanlı Devleti bu tarihlerde Rusya ile savaş halinde idi, bir taraftan Rusya ile anlaşma zemini hazırlanmaya çalışılıyordu. Bu nedenle her ne kadar sulh yolunda adımlar atılmış olsa da yine de meydana gelebilecek bir savaş için askeri sevkیاتlar devam etmekte, askerlerin ihtiyacı olan zahire ve mühimmatın taşınmasına önem verilmekte idi. Gemilerle taşınan zahireler ilgili belgeler şu şekildedir:

Eflak taraflarından ve oranın halkından Eflak Voyvodası Mihail tarafından satın alınarak Battal Mustafa Ağa'ya 80 bin kile hinta(buğday), 150 bin kile şair(arpa) teslim edilmiştir. 5 bin kile hinta ile 30 bin kile şair İbrail'e ve 25 bin kile şair dahi Rusçuk ve Zıstovi ve Niğbolu iskelelerine nakl edilecektir. Hintanın kile-i İstanbulisi 20 para ve şairin kile-i İstanbulisi 10 paraya olup toplam 25 bin kuruş bu zahire için sarf edilmek üzere 9 Safer 1206 (8 Ekim 1791) tarihinde gönderilmiş (Bakınız-Tablo:2)³².

Tablo- 2: Battal Mustafa Teslim edilen zahire

Tarih	Şair/kile	Hinta/kile	Kime teslim edildiği
8 Ekim 1791	150.000	80.000	Battal Mustafa Ağa
7 Kasım 1791	13.917	34.828	Battal Mustafa Ağa
7 Aralık 1791	12.530	6.132	Battal Mustafa Ağa
Toplam	176.447	120.960	

²⁹ 50 Numaralı SŞS, s.199(varak-99), Belge: 229.

³⁰ 50 Numaralı SŞS, 159(varak-77), belge: 187.

³¹ 50 Numaralı SŞS, s.101-102(varak-50-51), Belge: 121.

³² 50 Numaralı SŞS, s.21-22(varak-11-12), Belge:33.

7 Kasım 1791 tarihinde Eflak Voyvodası marifetiyle Eflak taraflarından Dergâh-ı Ali kethüdalarından Selim Ağa vasıtasıyla Silistre iskelesi mubayaacısı Battal Mustafa Ağa'ya Şair: 34.828 kile, Hınta: 13.917 kile teslim edilmiştir³³. 7 Aralık 1791 tarihinde Eflak Voyvodası vasıtasıyla Eflak taraflarından Dergah-ı Ali kethüdalarından Selim Ağa marifetiyle Silistre iskelesi mubayaacısı Battal Mustafa Ağa'ya şair: 12.530 kile, hınta: 6.132 kile teslim edilmiştir³⁴. Silistre kazaları mubayaa bedeli olarak Çukadar Mustafa Ağa'nın 600 kuruşa teslim olmuştur³⁵.

c.Silistreden Toplanan Zahire

2 Şubat 1792 tarihinde Silistre Nahiyelerinin menzil zahire femanına göre üstlerine düşen zahire miktarı şu şekildedir: Boşnak Mustafa marifetiyle şairin beher keyl-i İstanbulisi 60'şar ve dakikin(un) 120'şer ve dakik-i hassının 180'er ve samanın beher kantarı 20'şer ve hatabın beher arabası 60'şar ve giyahın 180'er paradan olarak hesaplanarak ücreti gönderilecektir³⁶.

Tablo- 3: Menzil zahire fermanına göre nahiyelerin vereceği zahire

	şair	dakik	dakik-i has	saman/kantar	hatab /araba	giyah/araba
Fener Üstü	2.400	400	50	400	50	40
Umur Fakih	1.700	250	5	300	50	30
Çardak	1.900	350	25	300	50	30
Toplam	6.000	1.000	100	1.000	150	100

Tablo-4: Silistrelili Battal Mustafa Ağa'nın satın aldığı ve Varna iskelesine nakl edilen hınta 18 Kasım 1792³⁷.

Silistre Kazaları	Hınta	araba	tarih
Şarve kazası Yusufhanlar Karyesi	102	8	3 R 1207(18 Kasım 1792)
Şarvi	746	42	3 R 1207(18 Kasım 1792)
Yalı kuralarından Abdurrahman Aşıklar	153	9	5 R 1207) (20 Kasım 1792)
Abdüsselam vakfı kuralarından Yeni Mahalle ve Çuna ve Bahar Karyelerinden	187	11	5 R 1207) (20 Kasım 1792)
Yalı kuralarından Gazi Emir Karyesinden	34	2	
Toplam	1.222	72	

Baharda yapılacak sefer için Tevfik Efendiye(Umur-ı Mühime Nazırı) 17 Aralık 1791 tarihinde gelen emirde 7.500 kile buğdayın un haline getirilerek öğütülmesi için Silistre değirmenlerine dağıtılması ve her kile buğdayın 3'er akçe'ye öğütülmesi emredilmiştir. Elde edilen

³³ 50 Numaralı SŞS, s.186-187(varak-93), Belge:220.

³⁴ 50 Numaralı SŞS, s.185-186(varak-92), Belge: 219.

³⁵ 50 Numaralı SŞS, s.192(varak-96), Belge: 224.

³⁶ 50 Numaralı SŞS, s.46-47(varak-23), Belge:58.

³⁷ 50 Numaralı SŞS, s.190(varak-95), Belge: 222

un Silistre değirmenlerine dağıtılarak peksimet yaptırılacaktır³⁸. 17 Ocak 1792 tarihinde yapılacak unun öğütülmesi ve peksimet yapılması için toplam 500 kuruş para ayrıldığı ifade edilmiştir³⁹.

Silistre önemli bir liman şehri olduğu için gönderilecek zahirenin bir kısmı Silistre’de bırakılıp un ve peksimet yapılırken kalan kısmı gemilerle daha ileri karakollara veya İstanbul’a gönderilmiştir.

d. Gemilerle taşınan zahire miktarı

1791 Ekim ve Aralık aylarında 33.997 kile şair, 1.066 kile dakik, 6.132 kile hinta gemi ile sevk edilmiştir.

1792 yılı Mayıs, Temmuz ve Kasım aylarında 60.295 kile 104 vukiyye dakik, 21.705 kile şair, 1238 kantar 305 vukiyye peksimet, 22.085 kile hinta yine gemilerle nakledilmiştir

1791-192 yıllarında 5 aylık süre zarfında 96 gemi ile toplam 61.361 kile 104 vukiyye dakik, 28.217 kile hinta, 55.702 kile şair, 1.238 kantar 305 vukiyye peksimet sevk edilmiştir. Tüm bu süreçte Silistre limanı kullanılmıştır. Zira Eflak voyvodası marifetiyle Eflak taraflarından satın alınan zahire ve Silistre kazalarından toplanan zahire Silistre limanında ve buralara yapılan ambarlarda muhafaza edilmiş, yine Silistre limanından gemilerle daha ileri noktalara taşınmıştır (Bakınız-Tablo:6-7-8).

2.Silistre’de Elçilik Heyeti

Devleti- Aliye tarafından Rusya tarafına Rumeli Beylerbeyi payesiyle Mustafa Rasih Efendi elçi tayin edilmiştir. Elçi Paşa ve avnesinin içerisinde hizmetlilere ve askerleri de dâhil olmak üzere yola çıkacaklardır. Yol boyunca heyetin güvenliğinin sağlanması ve ihtiyaçlarının karşılanması hususuna dikkat edilmesi için yol güzergâhı üzerindeki kadılara emirler gönderilmiştir. *Elçi Paşa fermânı* olarak isimlendirilen Ocak 1793 tarihli fermanda, Rusya Devleti’nin büyükelçisi ve heyetinin İstanbul’a gelinceye kadar ki menziller üzerinde olan zahire, araba yük hayvanı ve diğer lazım olan şeylerin vaktinde tedarik edilerek, kapıcıbaşlarından Abdullah Bey’e teslim edilmesi emredilmiştir⁴⁰.

Rusya Devleti tarafından Osmanlı Devletine gönderilen elçilerin Mart ayı içerisinde sınıra gelecekleri belirtilerek elçilerin yolculuk esnasında gerekli olan her türlü ihtiyaçlarının temini hususunda kapıcıbaşlarından Ömer Paşa tayin görevlendirilmiştir⁴¹.

Ocak 1793 Rusya Devlet ile Osmanlı Devleti arasında yapılan anlaşma gereği iki taraf karşılıklı elçiler tayin etmiştir. Rus büyük elçileri sınıra geldiğinde - “*şan ve şevket-i saltanat-ı seniyyeye layık şekilde*” elçilerin ağırlanması emredilmiştir⁴². Onların ihtiyaçları için gerekli olan nher türlü yiyecek, at arabası, atların yemleri vs. önceden belirtilerek temin edilmiştir. *Ba-ferman-ı ali mihmandar marifetiyle Rusya elçisi tayinatı defteridir*.

Nan=2800, lahm-ı gav=250, buzağı=4, kuzu=8, lahm-ı ganem=200, tavuk=40, Hind tavuğu pelazi=16, imlik(?)=40, piliç=100, kaz palazı=12, göğercin palazı=50, yumurta=400, revgan-ı şehir=40, Tere yağı=10, süd=10, kaymak=5, soğan=15, sarımsak=15, kifayet miktar sebze baha=510, şeker=40, ala şeker=4, revgan-ı zeyd=8, Balık tuzlu=40, badem=3, kifayet mikdarı acı badem içi=20, limon (?)=40, şem-i revgan=50, kahve=6, pirinç=150, asel=30, bad-ı..(?)=10, zeytun=5, nişasta=50, sabun=20, enva-ı hayvanat=60, tarçın=40, kakule dirhem=25,

³⁸ 50 Numaralı SŞS, s.48-49(varak-24), Belge:60.

³⁹ 50 Numaralı SŞS, s.56-57(varak-28), Belge:68.

⁴⁰ 50 Numaralı SŞS, s.179(varak-88), Belge:211.

⁴¹ 50 Numaralı SŞS, s.179-180(varak-88), Belge:212.

⁴² 50 Numaralı SŞS, s.180(varak-88), Belge:213.

karanfil dirhem=25, fülful dirhem =20, sakız dirhem =20, ceviz hindi dirhem=30, ...= 500, kömür=200, şair kile= 132, alef araba=30, hatab =kifayet miktar, bargir için düşen miktar kifayet, araba kav mikdar-ı kifaye, kifayet miktar tuz⁴³.

Osmanlı Devleti'nin elçilik kafilesi 31 Ocak 1793'de Küçükçekmece'den hareket ederek on günlük bir yolculuktan sonra 10 Şubat 1793'te Edirne'ye geldi. Mevsim kıştı, İstanbul'da fazla oyalandığından Rusya gibi bir ülkeye yapılacak yolculuk kışa rast gelmişti. Kafile Edirne'den yoluna devam ederek İstinye'ye geldi. Ancak Kazgan ağları taraflarının karlı ve fırtınalı olması dolayısıyla Çalıkavak Boğazı yolu tercih eden kafile 16 Şubat 1793'te Şumnu'ya, beş gün sonrada 21 Şubat 1793'te Silistre'ye geldi. Burada bir süre dinlendikten sonra yola devam eden elçilik kafilesi Eflak arazisine girince Eflak Voyvodası Aleksander Konstantin ve Boğdan arazisinde Boğdan Voyvodası Mihail Beğ tarafından saygıyla karşılandı. Rus elçileriyle 15 Haziran 1793'te Tombasar karşısında Turla Nehri üzerinde ve Osmanlı Salında buluşuldu⁴⁴.

3.Silistre'de Eşkîyalık

Osmanlı Devleti'nin pek çok bölgesinde görülen eşkıyalık türü hareketler Silistre bölgesinde de karşımıza çıkmaktadır. Devletin kendisine verdiği yetkiyi kötü kullanarak reaya üzerinde baskı yapan kişilerin davranışları da içerisinde değerlendirilecektedir. Halktan fazla vergi toplayan veya reayanın malını gasp eden kişiler bir şekilde devlete isyan eden, soygun yapan kişilerde bulunmaktadır.

Yaş Antlaşması imzalandıktan sonra bu savaşın son zamanlarında bilhassa Rumeli'de bir kısmı kaçak askerden bir kısmı yerini yurdunu ve geçim vasıtalarını kaybetmiş halktan bir kısmı da esasen mesleği haydutluk olanlardan mürekkep pek çok eşkıya türemiş, soygun ve vurgunlar alıp yürümüş, asayiş namına bir şey kalmamıştı. Barış görüşmeleri geciktiği sırada sadrazam ve serdar-ı Ekrem sekbanbaşı ile Silistre valisi ve Tuna Donanması başbuğu Ahmed Paşa'yı eşkıyanın en çok toplandığı Deli-Orman tarafına gönderilmişti. Buradaki haydutların pek çoğu idam edilerek kelleleri orduya ve oradan İstanbul'a gönderildi. Barış müzakereleri sona erip antlaşma nüshaları imzalandıktan sonra ordu Edirne'ye doğru yola çıktı. Mehmed ve Osman Paşalar ise Şumnu'da bırakılarak Tuna kıyılarında bulunan eşkıyanın tenkilleri kendilerine emredilmiştir. Bir taraftan da Rumeli'den ötesi berisine dağılmış ve başına birçok eşkıya toplanmış olan Kırım hanzadeleri başta Cengiz Mehmed Giray olmak üzere birer ikişer tenkil edildiler. Edirne ile Serez ve Selanik arasındaki sarp dağlarda oturdukları için "Dağlı eşkıyası" diye anılan ve etrafa zarar vermekten geri durmayan haydutların üzerinde kuvvetli askeri birlikler, top ve humbara gönderilip cemiyetleri dağıtıldı⁴⁵.

Selatin-i Cengiziyenin Rumeli yakasında fukaraya ettikleri zulüm ve baskı sınırı aşmıştı. Çiftlikleri hırsız yatağı haline gelmişti. Valiler ve hâkimler bile işledikleri suçları önlemekten aciz kalmışlardı. Bu bakımdan birer tarafa sürgün edilip cezalandırılmaları kararlaştırıldı. 24 Temmuz 1792'de Baht Giray Han Girit'e, ardından Sakız'a sürüldü. Daha sonra tekrar Midilli'ye sürgün edildi⁴⁶.

Dağlı eşkıyası yirmi seneden fazla devleti meşgul etmiş ve muhtelif zamanlarda bunların üzerlerine tayin olunan vezirler yine muhtelif sebeplerle muvaffak olamamışlardı. Dağlı eşkıyası

⁴³ 50 Numaralı ŞŞS, s.181(varak-89), Belge:214

⁴⁴ Cahit Bilim, "Mustafa Rasih Paşa'nın Rusya Sefaretnamesi", OTAM, Sayı: 7, Ankara 1996, s.21.

⁴⁵ Resimli-Haritalı Mufasssal Osmanlı Tarihi, C.V, Güven Basımevi, İstanbul 1971, s.2741.

⁴⁶ Ahmed Cevdet Paşa, Tarih-i Cevdet, C.3, Üçdal neşriyat, İstanbul 1994, s.1394-1395; Selatinde Cengiz Mehmed Giray Sultanın bundan akdem hilaf-ı marazi hareketine binaen Bozca Adaya nefi ilcası babında sudur eden emr-i münife adem-i itaat birle başına haşerat cem eylediği tahkik olunup bu gune emr-i itaat eylediğine mebni üzerine külliyetli, asakir ile Şumnuda memur vezir Seyyid Mehmed Paşa neferatıyla ve etraf kazaların ayanları asakirleriyle memur kılınmalarıyla top ve cebehane ile üzerie varılı... . Receb 1206(Mart 1792)50 Numaralı ŞŞS, s.72-73(varak-36), Belge:89.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

kadar muzir olan ve zaten birbirleri arasındaki rekabet sebebi ile *Kırcaali*, *Deliorman* ve Arnavutlardan eşkıya istihdam eden ve icabında bu eşkıyayı el altından hükümet aleyhine teşvik ile mütemadi surette hazinenin boşaltılmasına ve memleketin asayişsizlik içinde kalmasına sebep olan *Rumeli Ayanları* ise hükümete karşı mütehakkim bir vaziyet alacak kadar küstah olmuşlardı; bunların içinde *Gömülcine Ayanı* Tokadçıklı Süleyman Ağa, *Serez Ayanı* Siyavuş Paşazade İsmail Bey, *Turnova* Voyvodası ve *Ruscuk Ayanı* Triseniklioğlu İsmail Ağa, *Deliorman* ve *Silistre Ayanı* Yılıkoğlu Süleyman Ağa başta geliyorlardı. Daha sonra bunların nüfuzuna tabi ikinci derece ayanlar da vardı; Her büyük ayanın mıntıkası ve hududu muayyendi; Biri diğerinin hududuna taarruz etmezdi, Dağlı eşkıyası takibinde eşkıyayı tedibe memur olan, ayan, eşkıyanın kaçıp iltica ettiği mıntıkaya giremez, avdet ederdi⁴⁷. Silistre sakinlerinden Haseki emeklisi Kitancı oğlu Seyyid el-Hac Hasan ve 62 cemaatin Said el-Hac Hüseyin Yeniçeriler kendi hallerinde olmayıp eşkıya olmalarıyla sebebiyle halka zulüm etmişlerdir. Bu *kişilerin ıslah-ı nefis edinceye değin* Yerköyü kalesine gönderilerek hapis edilmeleri ferman olunmuştur (Aralık/Ocak 1792–1793)⁴⁸.

Osmanlı Devleti eşkıyalık hareketlerinin önlenmesi için bazı tedbirler almıştı. Bunlar arasında en önemlilerden biri *Nezir akçesi* olarak belirtilen reayadan alınan para idi. Nezir akçesi: Bir memleket halkından hükümete karşı hareketlerinden dolayı ceza olarak kesilen paradır⁴⁹. Devlet görevlileri ve halk, eşkıya kendi köy, kaza veya nahiyelerinde geldiğinde gerekli tedbirleri almaz, onlara yardımda bulunursa, kanuna aykırı hareket ederlerse devlet tarafından ceza olarak taahhüt ettikleri parayı vereceklerine söz vermişler ve bunu Şer’iyye sicillerine kayıt ettirmişlerdir. Mesela Şumnu kasabasında oturan yağma ve şekaveti ile kötü şöhrete sahip Sultan oğlu Mehmed, kardeşi Osman, Kel Ömer, Bayraktar, kardeşi Ahmed, Palangalı Hüseyin Bayraktar, serdengeçti ağvatından Budayova köyünden Gönli Hasan, Kovancılar köyünden Çakıroğlu Hasan ve Şumnu’da olan Kelli Solağ oğlu adlı kişiler Silistre kazalarına gelirler ise ferman-ı ali gereğince hareket edilerek onların etkisiz hale getirilmesi istenmiştir. Ocak 1792 gönderilen emirde eğer gerekli tedbirler alınmaz ise Silistre ayan ve serdarlarından 100.000 kuruş nezri canib-i miri için tahsil edilecektir.⁵⁰ Benzer şekilde Serez’de ortaya çıkan Divane Orman eşkıyasının eğer Silistre ve onun kazalarına gelirse derhal bunların durdurulması eğer bu emre aykırı hareket edilirse 25 bin kuruş nezir vereceklerine dair hazırlanan hüccet Silistre kadısına takdim edilmiştir (Ekim/Kasım 1792)⁵¹.

Serez’de ortaya çıkan ve uzun zamandan beri halkı rahatsız eden Yılıkoğlu Süleyman ve Mecik Hüseyin, Umurfakihli Kara Mehmed, Kili Kadılı Karakoloğlu Mustafa ve diğerleri halka eziyet ederek kanuna aykırı hareket etmektedirler. Eşkıya eğer Silistre ve kazalarına gelirse derhal bunların durdurulması eğer bu emre aykırı hareket edilirse 25 bin kuruş nezir vereceklerine dair hazırlanan hüccet Silistre kadısına takdim etmiştir. Silistre’ye tabi Dobruca Nahiyesi ayanı Yemişili Ali, eğer adı geçen şakiler kendi köylerine gelirse kanuna ve fermana aykırı hareket ederlerse bu takdirde iki kat nezr ödemeyi kabul ettiklerini kadı huzurunda beyan etmişlerdir (6 Kasım 1791)⁵².

Silistre kazasına tabi Fener Üstü’ye tabi köylerde bulunan devlet görevlilerine gönderilen emirde Serez’de ortaya çıkan Deli Orman eşkıyasını def etme konusunda köylüler ve devlet görevlileri eğer kanuna aykırı hareket edilirse 12.500 kuruş nezir vereceklerdir (Kasım 1791)⁵³.

Devlet görevlilerinin eşkıya durdurmak maksadıyla veya vergi toplarken yaptıkları usulsüzlüklerde mahkeme kayıtlarına yansıyan eşkıyalık olayları vardır. Zira halk bir şekilde devlet

⁴⁷ İ.Hakkı Uzunçarşılı, “Vezir Hakkı Mehmed Paşa (1747–1811)”, *Türkiyat Mecmuası*, Cilt 6 (1939), s.179-180.

⁴⁸ 50 Numaralı SŞS, s.172–173(varak–84–85), Belge:202.

⁴⁹ Ünal, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, s.517.

⁵⁰ 50 Numaralı SŞS, s.81(varak–40), Belge: 99.

⁵¹ 50 Numaralı SŞS, s.4–5(varak 2), Belge:11.

⁵² 50 Numaralı SŞS, s.8–9(varak 5), Belge:14.

⁵³ 50 Numaralı SŞS, s.9–10(varak-56), Belge:15.

görevlilerinin haksızlığına uğramış ise, malına, mülküne veya canına kast edilmişse, bu kişiler tespit edilerek devlet tarafından cezalandırılmıştır. Mesela Silistre kazasına tabi Kızılburun Mahallesi adlı köy ahalisi Silistre mütesellimi Battal Mustafa Ağanın ve adamlarının eylediği zulüm hakkında mahkemeye şikayette bulunmuşlardır. Mütesellim Battal Mustafa'nın eşkıya tedibine çıktığı zamana kendi köylerine geldiği, köylünün mekulat ve meşrubatının yanı sıra 2 re's bargirlerini almışlar üstüne de 800 kuruş talep etmişlerdir. Mahkemeye müracaat eden halk bu haksızlığın giderilmesini istemiştir (Kasım 1791)⁵⁴.

Aynı şekilde Silistre kazasına tabi Karakoç Mahallesi adlı köyde sakin Ayşe isimli kadın ordu-yu hümayuna arzuhal gönderip, Silistre sakinlerinden Battal Mustafa adlı kişi ve adamlarını bu sene eşkıya teftişi sırasında köylerine gelerek kanuna aykırı ve haksız yere 13 adet ineği, 7 adet öküzü, 24 kile hinta ve şairini gasp ettiğini bildirmiştir. Ayrıca kendisi hapsedip, kızına tecavüz edip akrabası olan bir kadını darp ederek, küçük çocuğunun ölümüne sebebiyet verdiğini bildirmiştir. Kadıya sunulan takirde durumun araştırılması, eğer haklılar ise eşya, hayvan ve zahirenin tekrar iade edilerek kanuna uygun hareket edilmesi istenmiştir (Kasım 1791)⁵⁵. Benzer şekilde Silistre kazasına tabi Karakoç Mahallesi adlı köyde sakin Zeynep Hatun isimli kadın ordu-yu hümayuna arzuhal edip, Silistre sakinlerinden Battal Mustafa adlı kişinin ve adamlarının bu sene eşkıya teftişi sırasında köylerine gelerek kanuna aykırı ve haksız yere 30 kile hinta, 20 kile şair, 190 adet koyun, 6 çift manda ineği, 2 adet bargirini fuzuli gasp etmişlerdir. Rebiyülevvel 1206 (Kasım 1791)⁵⁶.

Silistre kazasına tabi Karakoç Mahallesi adlı köyde sakin Fatma Hatun isimli kadın ordu-yu hümayuna arzuhal edip, Silistre sakinlerinden Battal Mustafa adlı kişinin bu sene eşkıya teftişi sırasında köylerine gelerek kanuna aykırı ve haksız yere eşya, hayvan ve zahiresini haksız yere aldıktan başka Arnavud sekbanları iki kızına tecavüz etmişlerdir (12 Kasım 1791)⁵⁷.

Eşkıya olarak kabul edilen kişilerin mallarına devlet tarafından el konulmuştur. Mesela Mecik Hüseyin adlı şakinin Divane Orman Nahiyesine bağlı Karakoç köyünde bulunan bir sandık eşyasıyla, köye ait olunan ve zahire ve hayvanların durumunun tespiti yapılarak, zahirenin Silistre ambarlarına konulması emredilmiştir. 5 Rebiyülevvel 1206 (2 Kasım 1791)⁵⁸. Benzer şekilde daha önce Rusçuk Ayanı iken maktulen vefat eden Tirsinkili oğlu Ömer adlı şakinin taraftarlarından olan Rusçuk kazasına tabi Asvat Karyeli Ömer adlı şakiye ait olup 20 Ocak 1792'de devlet tarafından el konulan ve satılan hayvanlarından 586 kuruş 10 para elde edilmiştir⁵⁹.

4. Gemi İnşası

Silistre özellikle ormanların yoğun bulunduğu yerlerden idi. Bu nedenle inşa edilecek gemilerde bölgenin keresteleri kullanılmakta idi. Silistre önemli bir liman olduğu için ileri karakollar için ayrı bir önemi haizdi. 1792 tarihinde Tuna Kapudanı Vezir Ahmet Paşa'dır. 29 Ekim 1791 tarihinde Tuna donanması gemilerinin Silistre'de toplanması, gemilerin içerisinde bulunan mühimmatın zayi olmaması için özen gösterilmesi istenmiştir. Rusya donanmasına eşdeğer küçük ve büyük savaş teknelerinin yapılması ve fırkateyn şeklinde gemilerin inşa edilmesi emredilmiştir. Gemilerin inşası için gerekli kereste, demir ve diğer gereçlerin temin edilmesi hususunda emir gönderilmiştir⁶⁰.

⁵⁴ 50 Numaralı ŞŞS, s.20(varak-11), belge:32.

⁵⁵ 50 Numaralı ŞŞS, s.18(varak-9-10), Belge: 26.

⁵⁶ 50 Numaralı ŞŞS, s.19(varak10), Belge:27.

⁵⁷ 50 Numaralı ŞŞS, s.19(varak-10), Belge:28

⁵⁸ 50 Numaralı ŞŞS, s.10-11(varak6), Belge: 16.

⁵⁹ 50 Numaralı ŞŞS, s.54(varak-27), Belge:66.

⁶⁰ 50 Numaralı ŞŞS, s.22-23(varak 12), Belge:34.

Açık sefine inşasına Tevfik Efendiden gelen 7 Aralık 1791 tarihli emirde *Kerestesi Silistre ve havalisi cibalininden vesair bulunan mahallerden mubayaa ve kat ettirmek üzere 10 kıta vüsta ve 10 kıta sagir açık sefineleri inşa ve hazır edilmesi için 2 bin kuruş ita ve irsal olunmasına kararlaştırılmıştı*⁶¹.

Silistrede inşasına başlanan fırkateynlerin techiz için 21 Ocak 1792’de ordu cebehanesinde bulunan 75 kantar mesamir(çiviler) ve 40 kantar ahen-i hamr gönderilmiştir⁶².

Fırkateyn yapı için gerekli ahenger kömür Silistre nahiyelerinden istenen miktarları: *Dobruca nahiyesi kuralarına 220 araba ahenger kömürü 9 Şubat 1792, Hisse-i Fener üstü kömür araba 75, beher araba fi 60 para, Hisse-i Piri Paşa kuraları kömür araba 70, beher araba fi 60 para, Hisse-i Abdüsselam vakfı kuraları kömür araba 55 beher araba 60 para, Hisse-i Şarvi mukataası kuraları kömür araba 40, Hisse-i Yalı kuraları kömür araba 40 beher araba 40 para*⁶³

Osmanlı Devleti’nin Tuna Nehrinde bulunan gemilerinin bazen fırtına yüzünden battığı da olmakta idi. Mesela 40 kıta Tombaz ve 18 kıta açıkların tamamı fırtına yüzünden batmıştır. Bu sıralarda Açıklar Ağası olarak tayin edilen Genç Abdi’nin 7 çift tombaz ve 7 kıta açık gemi alınarak emrine verilmesi ve tombazların her biri 300’er kuruşa satın alınması ve bu gemilerin beş-on gün içinde gönderilmesi emredilmiştir (10 Ocak 1792)⁶⁴.

5.Liva-i Şerif Takımı

Liva-i Şerif, Cenab-ı Peygamberin bayrağı hakkında kullanılır bir tabirdir. Bunun yerine “*Liva-i Saadet, sancağ-ı Şerif*” de denilir. Liva; Arapça bayrak demektir. Sarayda “*Emanat-ı Mübareke*” arasında muhafaza olunan bu bayrak muharebe zamanında ve bazı isyanlar sırasında merasimle çıkarılır, harb ve ihtilaller bitince tekrar yerine konulurdu. *Liva-i Şerif Takımı*: Cenab-ı Peygamberin “*Liva-i Şerif*” adı verilen sancağı ordu ile harb sahasına gittiği vakit hizmet ve muhafazasına memur olan askeri kuvvet hakkında kullanılır bir tabirdir. Bu kuvvet “*Mir-i alem*” in idaresi altında bulunurdu⁶⁵. Kendisine ait mühimmatı bulnan Liva-i Şerif takımının sayımlarının yapıldığı veya bir ileri kakakol’a gönderildiği ile alakalı belgeler bulunmaktadır. 11 Ekim 1791 tarihinde Hırsova Kalesinde bulunan Liva-i Şerif takımına ait mühimmat Silistre nakl edilmiştir⁶⁶.

SONUÇ

Silistre Osmanlı Devleti’nin Tuna Nehri kıyısında bulunan önemli bir liman kenti idi. Bu nedenle özellikle nehir ticareti ve donanma savaşlarında önemli görevler üslenmekte idi. Bir taraftan da zahirenin Tuna Nehri yoluyla daha ileri karakollara taşınmasında önem taşımaktata idi. Özellikle Eflak voyvodası Mihail vasıtasıyla Eflak taraflarından elde edilen zahire gemilerle savaş bölgelerin veya Tuna Nehrinden Karadeniz’e oradan İstanbul’a gönderilmekte idi. 1791–1792 yıllarında 5 aylık süre zarfında 96 gemi ile toplam 61.361 kile 104 vukiyye dakik, 28.217 kile hinta, 55.702 kile şair, 1.238 kantar 305 vukiyye peksimet sevk edilmiştir. Tüm bu süreçte Silistre limanı kullanılmıştır. İhtiyaç duyulan savaş gemileri de burada yapılmakta idi. Rusya ve Avusturya ile imzalanan Barış Antlaşmalarının yürürlüğü girmesi döneminde de yine ordu tekrar savaşacakmış gibi hazırlıklar yapılmıştır. Dobruca ve Deliorman bölgesi eşkıyanın yoğun bulunduğu bölgelerdendir. Devlet görevlileri eşkıya ile mücadeleyi sürdürmüşlerdir. Bununla birlikte zaman zaman devlet görevlilerinin eşkıya takibi yaparken halka zulüm ettikleri de görülmüştür. Rusya ile Osmanlı Devleti arasında gidip gelen elçilerin yol güzergâhında olması sebebiyle gelen elçilerin en

⁶¹ 50 Numaralı ŞŞS, s.34-35(varak-17-18), Belge:46.

⁶² 50 Numaralı ŞŞS, s.59(varak-29), Belge:74.

⁶³ 50 Numaralı ŞŞS, s.71(varak-35), Belge:87.

⁶⁴ 50 Numaralı ŞŞS, s.53-54(varak-26-27), Belge:65.

⁶⁵ Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, s.367.

⁶⁶ 50 Numaralı ŞŞS, s.15(varak-8), Belge:22.

iyi şekilde ağırlanması için Silistre Valiliğine önemli görevler yüklenilmiştir. Tereke kayıtlarının % 24.03'ünü vergi, % 12.44'ünü tereke ve miras, % 9.87'sini zahire, % 9'unu görevli tayini(dini, askeri ve devlet görevlisi) oluşturmaktadır. Mütesellim olarak görev yapan Battal Mustafa Ağa'nın ve Umur-ı Mühime Nazırı olarak görevlendirilen Tevfik Efendi'nin savaş ve barış sürecinde önemli görevler ifa ettikleri görülmektedir. Avusturya ile yapılan ticaret anlaşmasının uygulanmasından kaynaklanan aksaklıklar kadıların huzurunda çözümlenmiştir. Hem ticaret güzergâhında olan hem de stratejik bir nokta bulunan Silistre 1791–1793 yılları arasında Rusya ve Avusturya ile savaşlarının neticesinde yapılan Barış Antlaşmaları sırasında ortaya çıkan sorunların yoğun şekilde görüldüğü şehirlerden biri olmuştur.

Ekler ve Tablolar

Ek-1.

H. 1198/ M.1784 Tarihli Nemçe ticaret Antlaşması Sened

Nemçe elçisi dostumuzun devleti tarafından takdim eylediği takririnde Nemçe Devleti Belgrad Ahidnamesini on birinci maddesinde şuruta müsteniden taht-ı hükümet-i devlet-i aliyyede olan memalikte Nemçe reayası ve tüccarı hakkında bazı rabıta ve nizam tertibini iltimas eylediği münderic olub takrir-i mezburun mazmunu mutalaa olundukda zikr olunan birinci madde Nemçe Devletinin bu babda olan maruzatına esas olundugu mübeyyen olmaktan naşi emr-i ticarete dair en müsaade olunan milletin hakkında cari olan ve dahi ziyade muafiyat ve muselamat bi'l-cümle memalik-i imparatoriyyeden berren ve bahren ve nehren geşt ü gûzar ile ticaret eden Devlet-i aliye tüccar sefineleri ve reayası haklarında dahi ale'd-devam cari olacağını elçi-i mumaileyh balada zikr olunan takririnde tasdik ve tahkik eylediğine binaen canib-i Devlet-i aliyyeden ahidnamelerin icab ettiği muahedat ale'd-devam sıdkla ifa ve kadimi dost hem-civar olan Nemçe Devletine derkar olan muhalesat ve müvalat-ı kamilenin asar-ı hakikiyyesi ibrazına salih olur ve saile ihtimam ve itina oluna gelmeğe fi-mabad Nemçe reayasının hakkına icra olunacak muamele tagayyürden masun ve düsturu'l-amel olub Devlet-i Aliye tarafından zikr olunan mevadd ve kuyud-ı atiyetü'z-zikre dikkat ile müraat olunması işbu sened ile vech-i mansus üzere taahhüt ve iltizama karar verilmiştir.

Evvelki madde: Bin yüz otuz iki senesi Pasarofça'da imza olunub marü'z-zikr Belgrad Ahidnamesinin on birinci maddesine esas ittihaz oluan ticaret muahedesi muktezası bi'l-cümle Memalik-i Devlet-i Aliyyede Nemçe Devletinin tüccar ve reayası hakkına meri ve muteber tutula ve bu babda edna mertebe inhıraf veyahud mugayeret vukuuna canib-i Devlet-i Aliyyeden ruhsat ve cevaz gösterilmeye nehren ve bahren ticaret hususunda işbu senedin altıncı maddesi muktezası üzere hareket oluna.

İkinci madde: Nemçe tüccarı ve reayası tarafından edası lazım gelen resm-i gümrük hususunda Devlet-i Aliye muahedat-ı kadimesini bu defa tecdiden beyan eder ki Nemçe tüccarının Memalik-i Devlet-i Aliyyeye bey' için idhal edecekleri bi'l-cümle emtialarının ya idhali veyahud nakli mahallerinde yalnız bir defa yüzde üçden ziyade resm-i gümrük eda etmeyeler ve keza lik Memalik-i Devlet-i Aliyyeden iştirat ve ihraç edecekleri memnuattan olmayan emtia için yalnız bir defa ve bir mahalde yüzde üç resm-i gümrük eda edeler şöyle ki Nemçe tüccarını vech-i meşruh üzere gerek idhalen ve gerek ihracen olan ticaretleri her güne sair tekliften ve ale'l-husus masdariyye ve kasabiyye ve bidat ve resm-i hadamiyyete ve reft ve bac ve yasak kavli ve sair tekliften salim ola ve marü'z-zikr Pasarofça ticaret ahidnamesinde bunlara dair tertibat gerçe tevzih ve tasrih olunmuş bulunub ancak mürur-ı zaman ile işbu nizama Memalik-i Devlet-i Aliyyede ve ale'l-husus Eflak ve Boğdan memleketlerinde adet-i müstakirreden hariç Nemçe halat-ı arız olduğu elçi-i mumaileyh tarafından kamilen meri tutulmas için Devlet-i Aliye bu mahalde nizam-ı mezkurı resmen teyid eder.

Üçüncü madde: Nemçe reayası ve tüccarı cem'-i emtianın idhalinde ve balada zikr olundugu vech üzere memnuattan olmayan emtianın ihracında ve bey' ve şirasında serbestiyet-i

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/ 5 Spring 2013

tamme ile serbest olub hırfet ve şirket erbabı ve muhtekir ve sairleri her kim ise alenen ve hafıyyeten edna mertebe mevani ... ve bey ve şıra hususunda tevabi-i devlet-i aliyyeden tazib ve teaddi vukuu ve keزالik Devlet-i aliye tüccar ve reayasından biri Nemçe tüccarından bazı emtia ve eşya işтира eyledikte bu bahane ile esnaf ve muhtekirler taraflarından nizamen dahl ve taarruz zuhuru tecviz olunmaya ol ecilden bi'l-cümle Memalik-i Devlet-i Aliyede amed şod veyahud meks eden Nemçe reayası hakkında ne vechle muamele iktiza edildiğini beyan siyakında eyalat ve ... ve sevhil hükkamına ve zabitanına ve gümrük ümenasına hitaben işbu senedin icrası katiü'l-... evamir-i aliye ekide ile tenbih oluna ve Nemçe Devletinin elçisi ve konsolos ve kargüzarları ve hudud kumandanları agah olub muktezası üzere amil olmaları için evamir-i aliye-i mezkurenin suretleri Nemçe Devletine ita oluna

Dördüncü madde: Nehren ve bahren ticaret hususunda Eyalat valileri ve hükkam ve zabitanına bir güne şekk ve şübhe arız olmamasıçün Devlet-i Aliye beyan eder ki ahidnameler mübtegasınca Nemçe reayası ve tüccarının bi'l-cümle memalik ve eyalat-ı Devlet-i aliyyede pasaportlarıyla bahren ve nehren serbestiyet üzere geşt ü güzar ve ticaret eylemeleri ve karada ve bahrde ve nehrde münasib gördükleri mahalde yanaşub lazım gelen rusumatı eda ile emt larını ihraç ve memnuatdan olmayanlarını tahmil etmeleri haiz ola.

Beşinci madde: Sair müstemmin taifelerinin ve ale'l-husus Franca ve İngiltere ve Nederland ve Rusyalunun ve ziyade müsaide olunan sair milelin bu ana dek ve bundan böyle mütemmi oldukları müsaadat ve muselamat menaf-i ticareti bila-istisna Nemçe devletinin dahi Belgrad Ahidnamesi ve Pasarofça ticaret muahedesi muktezaları ve iki devlet beyninde derkar olan saffet kamile lazımesince kendi reayası ve tüccarı haklarında iddiaya istihkakını Devlet-i Aliye teyid eder.

Altıncı madde: Marü'z-zikr Pasarofça ticaret ahitnamesi münderic olan istisna mani olmayarak Nemçe reayası ve tüccarının nehirde bahre ve bahrden nehrde Nemçe bayrağı ve sefine ve taifesiyle li-ecl-i ticare serbestiyet üzere mürurları caiz ola ve balada zikr olunduğu idhal ve ihraç edecekleri eşya için bir defa lazım gelen resm-i gümrüklerinden gayri bir nesne edasına mecbur olmayalar.

Yedinci madde: Nemçe diyarından düvel-i saireye ve düvel-i saireden Nemçe diyarına Nemçe bayrağıyla bahren ve nehren gelüb gidüb Nemçe reayası ve tüccarının Devlet-i Aliyyeye tabi sevhil ve boğaz ve haliçlerden ve ba-husus Bahr-ı siyah Boğazından her güne rusumdan muaf olarak serbestiyet üzere mürurları ve emtialarını ihraçları cebr ve cefa ve ezadan ve hüsn-i rızalarıyla esna-yı rahda bey' için çıkardıkları emtianın resm-i gümrüğünden maada her güne teklifden salim ola zikr olunan tüccar sefineleri Rusya tüccarına ruhsat verilen sefinelerden kebir olmaya ve zikr olunan Nemçe tüccar ve reayası Devlet-i Aliyyenin dost ehlibba olan Nemçe Devletine tabi olmaları hasebiyle eyalat-ı Devlet-i Aliyyeden hin-i mürurlarında haklarında dostane muavenet ve müzaharet oluna ancak nehren seyr eden Nemçe tüccar sefinelerinin bahrde seyr ve güzara ekseriya salih olmayacakları mülhaza olunmağla zikr olunan sefinelerin bahre yakın mahallere vusullerinde derunlarında bulunan emtianın Bahr-ı Siyaha işleye gelen ahar sefinelere vaz ve tahmili caiz ola ve ve emtianın bu vechle ahar sefinelere vaz ve tahmili için bir türlü resm matlubesinden bahs olunmaya.

Sekizince madde: İşbu senedin maddelerinde bir maddesinin ve ba-husus memnuattan olan emtianın veyahud Pasarofça ve Belgrad ahidnamelerinde münderic ticaret şeraitinin muktezaları icrası hususunda ber suubet arız olduğu takdirde bu güne suubetin terazi-i canibin ile dostane ve muhikkane tesviyesine Devlet-i Aliyye tarafından rıza-dade oluna kaldığa bu vechle fasl verilmesi kabil olduğu surette geçen sene Rusya devletiyle akd olunan ticaret muahedesinin tertibatına tatbiken ve Nemçe ticaretine tevfiken zikr olunan suubetin dahi dostane tesviye ve fasl ve hatm olunmasına Devlet-i Aliye razı olur.

fi 2 R 1198.

Tablo-5: 50 Numaralı Silistre Sicilinde Yer Alan Tereke Kayıtları

Tereke sahibinin adı	Çocuk sayısı	Miras miktarı	Silah/Ziy net eşyası	Menzil, bağ, gemi, hayvan at
Gümüşhaneli Mustafa	Mirası beytü'l-mala	793 para	Filinta tüfenk=160 para, firengi demir kılıç ma palaska	-
Seyyid Fakih Mahallesinden Zeynep	Kızı Emine Hatun ile torunları (oğullarının çocukları Ahmet, Ali, Abdullah, Emetullah	4502 para	Altın küpe=220 para,	Kara sığır ineği maa buzağı=1600 para
Tuna kapudanı ve Silistre Valisi Ahmed Paşa'nın maiyetinden Sağır Ahmed Kapudan ibn-i Mehmed	-	-	Simli piştov, silah abası	-
Şeyh Nasuh Mahallesinden Hafız Salih Efendi'nin zevcesi Emine Hatun	Kızı Ümmügülsüm	136.287 para	-	Mülk menzil: 2400, Mehr: 8000
Tuna kapudanı ve Silistre Valisi Ahmed Paşa'nın maiyetinden Mehmed b. İsmail	-	699 para	Simli piştov:502, kara kabzalı sade hançer:45, simli palaska:600	Bir eseseb:3000
Hasan Beğ Mahallesinden Rukiye bint-i Osman	Kızları Aişe, Fatma ve oğlu Hasan	7475 para	Altın küpe: 400	Mehr:1600
Hotin ahalisinden olup Mahalle-i Cedid sakinlerinden İsmail b.	Kızı Zeliha	300	-	-

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

Abdullah				
Seyyid Fakih Mahallesinden Es-Seyyid İsmail b. Ali	Kızı Aişe, oğlu Yakup İsmail ve karısı hamile	16660	-	Bargir ve res:12200, su sığırı ineği:3240,bağ kıta:1400,
Vidin ahalisinden Cami medresesinde misafir iken vefat eden Nalband Ali	-	1211	-	-
Mir-ahur Mahallesinden Said b. El-Hac Ali Ağa	Emetullah, Emine, Ümmügülsüm, oğlu Mehmed	64055	Firengi kılıç:370, firenk kılıç:400, simli piştov:340, şeşhane ve tüfenk:221, silah ve palaska:83, firengi kılıç:515, firengi kılıç ve balta:520,	Sarç dükkar:18000, keçeci dükkamı:6400, kahve mülk:4000
Burhan Mahallesinden İbrahim Ağa ibn-i el-Hac Mustafa	Kızı Aişe, oğlu Mehmed	119910	Simli kılıç:4000, simli kadule kılıç:1200, şeşhane tüfenk:400, simli piştov ma silah: 600	Mülk menzil ve muttasıl oda:28000,
İskele Mahallesinden Emetullah b. Abdullah	Oğlu Mehmed ve İbrahim	10090	Altın yüzük: 3 adet:480,	Mehr: 3200
Espenşah Mahallesinden Hafize bint-i	Kızı Aişe, Oğlu Mehmed	14039	Altın yüzük:320, altın	-

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

Salih			küpr sagir:130,	
Slistre Kalesi muhafızlarıda n Ali b. Mustafa	2 zevcesi var Fatma bint-i Hsan ile Ümmügülsüm bint-i Süleyman/// Oğulları Hasan ve Hüseyin	8864	Tüfenk:6 0,	Mük menzil: 6060 Mehr: 1200, Mehr: 800
Zülfikar Mahallesinden Osman Alemdar b. Ali	Kızı Fatma	40536	Firengi kılıç:31,	Mülk menzil: 28000, bir kıta bağ:120 0, kovan:8 0: 150 adet:12 000, su sığır ineği malak:2 200, kara sığır ineği ma buzağı: 600, bir res bargir:4 400, Bağçe: 4800
Seyyid Efendi Mahallesi Serrac Hacı Hasan b. Abuz	Oğulları Numan, Süleyman, kızı Nafize	131493	Kılıç:181 , filinta tüfenk ve piştov:16 2, simli bıçak:180 , şeshane tüfenk: 260	Mülk menzil bir adet soba ve bir miktar avlu: 4000, serraç dükkanı :5200
Zülfikar Ağa Mahallesinden Ali b.	Oğulları Ahmed, İbrahim ve Sadullah'a	30800	Piştov:80 ,	Mülk menzil: 12000, su sığır ineği ma malak: 2400, bağ dönüm:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

				10000, sefinen kırlaş: 8000, kovan: 80: 60 adet: 4800, dakik 200 vukiyye : 300. Mehr: 3600
Mahruse-i İbrail sakinlerinden olup Eflak canibinde vefat eden 25. bölükten Mehmed Ağa	Beytûlmala	1950	Firengi kılıç ma silah: 122,	
Asitane-i Aliye Tophane ahalisinden olup Taşhan'da misafir iken vefat eden İbrahim	Beytûlmala	2678	-	-
Anadoludan İremli kasabasından Silistre Valisi Arslan Mehmed Paşa hizmetinde Mehmed Ağa	Beytûlmala	15760	Simli kılıç:480, simli hançer:29 1,	Res eseb: 8800, bargir ma semer: 3200
Hasan Beğ Mahallesinden Abdi Ağa b. El-Hac Mehmed		22689	Altın yüzük:72,	Sucuk ve pastırm a:300, bir res inek:80 0
Zülfikar Ağa Mahallesinden Sofu Mehmed b. Mustafa	Kızı Fatma	23722	palaska:1 21, tüfenk: 1245, piştov:14 3	Mülk menzil: 6400, Oda:20 0, sefine:8 00, Mehr: 4000

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

Hotin ahalisinden olup Tozkoran Mahallesiinde sakın ser-Turnavi Ahmed Ağa b. Mehmed Ağa	Oğlu Tahir, kızı Hatice, Fatma, Hafize	48210	Simli piştov kaburi:1600, kavala topuz:1200, simli kılıç:1600, simli palaska ve:1360, simli palaska...:1600, tüfenk:200,	Mehr:10000
Türbe Mahallesinden İbiş Alemdar b. Ali	Oğlu Hasan, kızı Ümmügülsüm	54648	Simli palaska:840, simli piştov:3000,	Bir res bargir:4400, mülk menzil:32000, bağ, zehair, inek maa buzağı:4540
Hotin ahalisinden olup Silistre valisi vezir Arslan Mehmed Paşa hizmetinde Mustafa Ağa	Beytülmalâ	3847	Kılıç mısri:220, köhne piştov:203	Bir res bargir maa takımı:1640
Hasan Beğ Mahallesinden Tabak Ali b. Hasan	Kızı Aişe,	15045	Tüfenk:240, simli bıçak:280, kılıç:241	İnek:600, Bağ:320
Cami-i Atik Mahallesinden sipahi Süleyman b. Mustafa	Oğlu Mehmed, Ahmed, Ali ve kızları Hatice, Saibe, Azize, Rukiye	12610		İnek res:720, bağ dönüm:800, bağ dönüm:1400 Mehr:2160

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

Tablo-6: İbrail İskelesine Battal Mustafa Ağa vasıtasıyla nakl olunan dakik 16 Z 1206⁶⁷.

Kimin gemisi ile hangi iskeleye	Dakik İstanbul keyl	çuval	Tarih
Silistreli Türk oğlu Ahmed Reis sefinesiyle İbrail iskelesine irsal olunan zehair	837	179	16 Z 1206 (5 Ağustos 1792)
Silistreli Kör Hasa oğlu İbiş sefinesiyle İbrail iskelesine irsal olunan zehair	610 keyl, 18 vukiyye	130	16 Z 1206 (5 Ağustos 1792)
Silistreli Çengel Osman Reis sefinesiyle İbrail iskelesine irsal olunan zehair	558	135	16 Z 1206 (5 Ağustos 1792)
Silistreli Kör Hasan oğlu İbiş sefinesiyle İbrail iskelesine irsal olunan zehair	610 keyl 18 vukiyye	130	16 Z 1206 (5 Ağustos 1792)
Silistreli Kara sarıklı oğlu Memiş Reis sefinesiyle İbrail iskelesine irsal olunan zehair	516 keyl 11 vukiyye	116	16 Z 1206 (5 Ağustos 1792)
Silistreli Pehlivan oğlu İsmail Reis sefinesiyle İbrail iskelesine irsal olunan zehair	1006 keyl 5 vukiyye	235	16 Z 1206 (5 Ağustos 1792)
Silistreli Çolak İbiş sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	512 keyl 4 vukiyye	130	17 Z 1206 (7 Ağustos 1792)
Silistreli Deli İbrahim oğlu Mustafa reis sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	605 keyl 5 vukiyye	148	17 Z 1206 (7 Ağustos 1792)
Silistreli Keçeci oğlu Hasan Ağa sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	621 keyl 11 vukiyye	122	17 Z 1206 (7 Ağustos 1792)
Silistreli Damarlı İsmail reis sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	500,5	113	22 Z 1206 (11 Ağustos 1792)
Silistreli Tabakoğlu Mustafa Reis sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	493	110	22 Z 1206 (11 Ağustos 1792)
Niğbolulu Osman Reis sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	350	84	26 Z 1206 (15 Ağustos 1792)
Niğbolulu Osman Reis sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	844	200	26 Z 1206 (15 Ağustos 1792)
İbrail Emir Ali sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	903 keyl 2 vukiyye	233	Gurre M 1207 (19 Ağustos 1792)
Silistreli Mehmed Ali Reis sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	600,5	139	Gurre M 1207 (19 Ağustos 1792)
Ruşçuklu Emir Hasan Reis sefinesine	1001	252	Gurre M 1207

⁶⁷ 50 Numaralı ŞŞS, s.188-189-190(varak-94-95), Belge: 221.

vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair			(19 Ağustos 1792)
Ruşçuklu İbiş Alemdar Reis sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	3254	819	5 M 1207 (23 Ağustos 1792)
Ruşçuklu Ahed Reis sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair m	2006	510	5 M 1207 (23 Ağustos 1792)
İbrail İbrahim Reis sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	1019	312	9 M 1207 (27 Ağustos 1792)
Ruşçuklu Mehmed Reis sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	3350	843	12 M 1207 (30 ağustos 1792)
Ruşçuklu Hasan Reis sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	2900	752	15 M 1207 (2 Eylül 1792)
Zitovili Kara İbiş Reis sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	2030	447	19 M 1207 (6 Eylül 1792)
Ruşçuklu Ali Ağa'nın sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	2545 keyl 15 vukiyye	610	20 M 1207 (7 Eylül 1792)
Ziştovili Kara İsmail Reis sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	1515 keyl 15 vukiyye	314	22 M 1207 (9 Eylül 1792)
Ziştovili Ahmed Reis sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	1775	406	23 M 1207 (10 Eylül 1792)
Silistreli Hüseyin Reis sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	611	122	28 M 1207 (15 Eylül 1792)
Niğbolulu Yusuf Reis sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	2008	465	29 M 1207 (16 Eylül 1792)
Silistreli Mehmed Ali Reis sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	629	139	5 S 1207 (22 Eylül 1792)
Ziştovili Ali Reis sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	1380	310	6 S 1207 (23 Eylül 1792)
Ruşçuklu Mustafa Reis sefinesine vaz ve tahmil ve İbrail iskelesine irsal olunan zehair	838	173	6 S 1207(23 Eylül 1792)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

Tablo-7: Silistre mubayaacısı Battal Mustafa'ya teslim olunan zahire

Niğbolu ve Zıştovi ve Rusçuk iskelelerinden ferman-ı ali mubayaa tahmil ve Silistrede Battal Mustafa Ağa'ya teslim olunan zehair ve sefine rüesaları müfredatı beyan. 26 S 1206⁶⁸.

Geldiği yer	Ulaştığı yer	Gemi sahibi	şair	dakik	Tarih
Niğbolu	Silistre İskelesi	Niğbolulu Mustafa Reis	787 kile-	-	26 Safer 1206(13 Ekim 1792)
Zıştovi	Silistre İskelesi	Zıştovili Ömer Reis	1440 kile	-	25 Safer 1206 (24 Ekim 1791)
Niğbolu	Silistre İskelesi	Niğbolulu Ali Reis	930 kile	101 kile	16 Safer 1206 (15 Ekim 1791)
Rusçuk	Silistre İskelesi	Rusçuklu Mustafa Reis	805	33	29 Safer 1206 (28 Ekim 1791)
Niğbolu	Silistre İskelesi	Niğbolulu Mustafa Reis	1315	-	29 Safer 1206 (28 Ekim 1791)
Niğbolu	Silistre İskelesi	Lomlu Ömer Reis	1000	-	Gurre RA 1206 (29 Ekim 1791)
Niğbolu	Silistre İskelesi	Niğbolulu İbiş Reis	1915	272	26 Safer 1206 (25 Ekim 1791)
Niğbolu	Silistre İskelesi	Niğbolulu Çukacı oğlu Ali Reis	11250(?)	418,5	22 Safer 1206 (21 Ekim 1791)
Niğbolu	Silistre İskelesi	Niğbolulu Memiş Ağa	1775	241,5	3 RA 1206 (31 Ekim 1791)
Eflak	Silistre İskelesi	Rusçuklu Güdül Reis	550		3 RA 1206 (31 Ekim 1791)
Eflak	Silistre İskelesi	Boşnak Yusuf			18 RA 1206 (15 kasım 1791)
Eflak	Silistre İskelesi	Selim Ağa			
Eflak	Silistre İskelesi	Selim Ağa			10 RA 1206(7 Kasım 1791)

⁶⁸ 50 Numaralı ŞSS, s.183-185(varak-91-92), Belge: 218

Tablo-8: İstanbul'a Sisistreden gönderilen zahire

Medine-i Silistrede sakin dergah-ı ali kapıcıbaşı Battal Mustafa Ağa hazretlerin Makbuzu olan mubayaa zehairinden nehr-i Tuna kapudan devletlü Ahmed Paşa hazretlerinin marifetiyle ve ağa-yı mumaileyh marifetiyle Nehr-i tuna donanmasında vaz ve tahmil ve Asitane-i Aliyeye irsal olunan zehair ve rüesaları müfredatıyla tahrir ve terkim defteridir ki ber-vech-i ati zikr olunur . Sabi aşer Ramazan 1206⁶⁹.

Kimin Sefinesi olduğu ve nereye gönderildiği	Dakik	Çu val	Şair	Peksimet	Hınta	Tarih
Başbuğ tayin olunan Şerif Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan	-	-	2000	27 kantar 22 vukiyye	-	-
Giridî Mehmed Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan	-	-	1200	21 kantar 8 vukiyye	-	-
Cezayirli Yusuf Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan	1710	20	1100	15		
Yusuf kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan	3926	40	1005	24 kantar 11 vukiyye		
Mustafa sefinesine vaz ve tahmil olunan	-	-	1000	13 kantar 27 vukiyye		
Giridî İbrahim Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan	13671	150	-	30		
Giridî Hasan kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan	2207	20	1300	30		
Ünyeli Mehmed Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan	-	-	900	30		
Pir Ali Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan	-	-	1100	30		
İskenderiyeli Mustafa Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan	-	-	1300	10 kantar 31 vukiyye		
Ebu davud Süleyman Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan	-	-	-	11 kantar 16 vukiyye	640	
Kırlangıç Mehmed Kahudan sefinesine vaz ve tahmil olunan	-	-	-	28 kantar 14 vukiyye	2000	
Trabzonlu Osman kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan	-	-	1450	15 kantar 16 vukiyye		
Deli Hasan kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan	-	-	-	9 kantar 34 vukiyye	1000	
Kalafat-zade Mehmed Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan	-	-	-	9 kantar 6 vukiyye	1100	
Galatalı Hafız Ali Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan	-	-	1000	30	-	
..... Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan	-	-	1200	15	-	
İskenderiyeli Ali Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan	-	-	1300	20		
Kırlangıç Emrullah Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan	2354	24	1000	20 kantar 11 vukiyye		
Vidinli Osman sefinesine vaz ve tahmil olunan	-	-	-	30 kantar 12 vukiyye	1100	
Katıl olunan Eflak Voyvodası sefinesi	-	-	-	-	2000	

⁶⁹ s.193-194-195-196-197-198(varak-96-97-98-99), Belge: 226.

Kapudanı Osman Reis sefinesine vaz ve tahmil olunan						
Silistreli Selim Reis sefinesine vaz ve tahmil olunub İbrail İskelesinde Eflak Voyvodası sefinesine vaz ve tahmil için irsal olunan	-	-	-		600	20 L 1206(11 Haziran 1792)
Silistreli İbiş Reis sefinesine vaz ve tahmil olup İbrail İskelesinde Eflak Voyvodası sefinesine vaz ve tahmil için irsal olunan	-	-	-	-	400	20 L 1206 (11 Haziran 1792)
Silistreli Çengel Osman sefinesine vaz ve tahmil olunub İbrail İskelesinde Eflak Voyvodası sefinesine vaz ve tahmil için irsal olunan	-	-	-	-	400	22 L 1206(13 Haziran 1792)
Ser-asker-i Giridi Hasan kapudan sefinesine vaz ve Tahmil olunan zehair	-	-	-	30	900	5 L 1206 (27 Mayıs 1792)
Makaracı Hüseyin kapudan sefinesine vaz olunup İbrail iskelesine irsal olunan	-	-	-	30	800	5 L 1206(27 Mayıs 1792)
Kıbrızlı el-Hac Halil Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olup İbrail iskelesine irsal olan zehair	-	-	-	30	1300	5 L 1206(27 Mayıs 1792)
Saatçi Ali Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olup İbrail iskelesine irsal olan zehair	-	-	1150	30	-	5 L 1206(27 Mayıs 1792)
Kalfatçı Uzun Mustafa Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olup İbrail iskelesine irsal olan zehair	-	-	-	30	115	5 L 1206
Silivri Ali kapudan sefinesine vaz ve tahmil olup İbrail iskelesine irsal olan zehair	-	-	-	30	800	5 L 1206
Tekfurdağı Mustafa Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olup İbrail iskelesine irsal olan zehair	-	-	1100	30	-	5 L 1206
Trabzonlu Memiş Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olup İbrail iskelesine irsal olan zehair	-	-	1000	30	-	5 L 1206
Galatalı Hüseyin kapudan sefinesine vaz ve tahmil olup İbrail iskelesine irsal olan zehair	-	-	-	30	800	5 L 1206
Hotinli Mustafa kapudan sefinesine vaz ve tahmil olup İbrail iskelesine irsal olan zehair	-	-	1100	30	-	5 L 1206
Asitaneli Mehmed kapudan sefinesine vaz ve tahmil olup İbrail iskelesine irsal olan zehair	-	-	-	30	1060	5 L 1206
Deli Mustafa Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olup İbrail iskelesine irsal	-	-	500	30	-	5 L 1206

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

olan zehair						
Mehmed kapudan sefinesine vaz ve tahmil olub irsal olunan zehair -	-	-	-	30	1080	5 L 1206
Marangoz Numan Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan zehair(Eğribozlu Mehmed Beğ zehairindendir)	-	-	-	30	1200	5 L 1206
Küçük Mehmed Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan zehair(Eğribozlu Mehmed Beğ zehairindendir)	-	-	-	30	1190	5 L 1206
Varnalı Aziz Kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan zehair(Eğribozlu Mehmed Beğ zehairindendir)	-	-	-	30	1300	5 L 1206
Lazlı Osman kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan zehair(Eğribozlu Mehmed Beğ zehairindendir)	-	-	-	30	1200	5 L 1206
Kıbrıslı Mehmed kapudan sefinesine vaz ve tahmil olunan zehair(Eğribozlu Mehmed Beğ zehairindendir)	-	-	-	30	1100	5 L 1206
Yalovalı Ali Kapudan sefinesine verilen yalnız	-	-	-	30	-	7 L 1206 (29 Mayıs 1792)
Laz Hasan Kapudan sefinesine verilen yalnız	-	-	-	30	-	7 L 1206
Seranlı(?) Ali Kapudan sefinesine verilen yalnız	-	-	-	30	-	7 L 1206
Çavuş Ahmed Kapudan sefinesine verilen yalnız	-	-	-	30	-	7 L 1206
Kilili İsmali Kapudan sefinesine verilen yalnız	-	-	-	30	-	7 L 1206
Silistrelili Mehmed Kapudan sefinesine verilen yalnız	-	-	-	21 kantar 14 vukiyye		7 L 1206
Genç Ali Kapudan sefinesine verilen yalnız	-	-	-	20 kantar 16 vukiyye	-	-7 L 1206
Deli Kapudan sefinesine verilen yalnız	-	-	-	20 kantar 25 vukiyye	-	7 L 1206
Silistrelili Hüseyin Kapudan sefinesine verilen yalnız	-	-	-	20 kantar 25 vukiyye	-	7 L 1206
Bosnavi Mehmed Kapudan sefinesine verilen yalnız	-	-	-	20 kantar 10 vukiyye	-	7 L 1206
Üsküdarlı Mustafa kapudan sefinesine verilen yalnız	-	-	-	30 kantar 17 vukiyye		7 L 1206(29 mayıs 1792)

KAYNAKÇA

50 Numaralı Silistre Şer'iyye Sicili

AHMED CEVDET PAŞA, *Tarih-i Cevdet*, C.3, Üçdal neşriyat, İstanbul 1994, s.1394–1395.

ASLAN, Halide, “Tanzimat Döneminde Dinî Değişim Halleri: İhtida-Gizli Din-Tanassur Ve Osmanlı”, *Toplum Bilimleri* • Temmuz 2012 • 6 (12), s.55-82.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

- BİLİM, Cahit, “Mustafa Rasih Paşa’nın Rusya Sefaretnamesi”, *OTAM*, Sayı: 7, Ankara 1996, s.17–36.
- BOSTAN, İdris, “Tuna Nehri ve Batı Karadeniz’deki Osmanlı Tersaneleri ve Bulgaristan’dan Sağlanan Mühimmat”, *Balkanlarda İslam Medeniyeti Milletlerarası Sempozyumu Tebliğler*, Sofya 21-23 Nisan 2000, İstanbul 2002, s.261-266.
- BOZKURT, Mahmut Esat, *Devletlerarası Hak “Hukuku Düvel”*, Ankara 1940, s.82, <http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/791.pdf> 27.06.2013.
- ERDOĞAN, Meryem Kaçan, “Ruşçuk Şer’iyye Sicili’nin Tanıtımı ve Fihristi”, *Osmanlı İdaresinde Bir Balkan Şehri Rusçuk*, Editör: Meral Bayrak(Ferlibaş), Yeditepe Yayınları, İstanbul 2011, s.443-476
- ERDOĞAN, Meryem Kaçan, “Tereke Kayıtlarına Göre XVIII. Yüzyılın Ortalarında Rusçuk’ta Sosyo-Ekonomik Hayat”, *Osmanlı İdaresinde Bir Balkan Şehri Rusçuk*, Editör: Bayrak Meral (Ferlibaş), Yeditepe Yayınları, İstanbul 2011, s.303-344
- ÖZKAYA, Yücel, “Sofya’da Milli Kütüphane Natonale Biblioteque’deki Şer’iyye Sicilleri”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, XII/24, s.21–29.
- PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.2, MEB yayınları, İstanbul 1983.
- Resimli-Haritalı Mufasssal Osmanlı Tarihi*, C.V, Güven Basımevi, İstanbul 1971, s.2741.
- SELÇUK, Hava, “Vidin’de Toplumsal Hayat: 13 Numaralı Şer’iyye Siciline Göre”, *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), Haziran 2012, s.27–46.
- ÜNAL, Mehmet Ali, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, Paradigma Yayınları, İstanbul 2011.
- UÇAROL, Rıfat, “Küçük Kaynarca Antlaşması’ndan 1839’a kadar Osmanlı İmparatorluğu”, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, C.XI, İstanbul 1989,C.XI, s.239–245.
- UZUNÇARŞILI, İ.Hakkı, “Vezir Hakkı Mehmed Paşa (1747–1811)”, *Türkiyat Mecmuası*; Cilt 6 (1939), s.177–285.